

Vitale dorpskernen

Rekenkamer Nieuwkoop

Colofon

Datum:

11-3-2025

Rekenkamer Nieuwkoop:

Job van Meijeren, directeur

Contactgegevens:

Tim Kunis, plv. directeur en secretaris

06 10 10 79 78 / tim@necker.nl

Onderzoekers:

L.M. (Robert) Klaassen

robert@necker.nl

T. (Tim) Kunis

tim@necker.nl

L. (Lucyenne) van de Coevering

lucyenne@necker.nl

E. (Eva) van Malsen

eva@citizens.nl

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Bestuurlijke nota	4
Onderzoek naar vitale dorpskernen	5
Aanleiding voor het onderzoek	5
Doelstelling en vraagstelling	5
Leeswijzer	6
Conclusies en aanbevelingen	9
Conclusies	9
Aanbevelingen	11
Reactie van college van B&W	12
Nawoord rekenkamer	16
Nota van bevindingen	17
1. Inwonerperspectief	18
1.1. Een onderzoek volgens inwonerperspectief	18
1.2. Voorzieningen: behoeften, verwachtingen en ervaringen	22
1.3. Mobiliteit: behoeften, verwachtingen en ervaringen	23
1.4. Gezond leven: behoeften, verwachtingen en ervaringen	26
2. Gemeentelijk beleid en de aansluiting op het inwonersperspectief	30
2.1. Visie, ambities en doelstellingen voor vitale dorpskernen	30
2.2. Voorzieningen: beleid, uitvoering en aansluiting bij de inwoners	33
2.3. Mobiliteit: beleid, uitvoering en aansluiting bij de inwoners	37
2.4. Gezond leven: beleid, uitvoering en aansluiting bij de inwoners	39
3. Positionering van de gemeenteraad	42
3.1. De rolneming door de raad en de informatievoorziening door het college	42
3.2. Voorzieningen, mobiliteit en gezond leven: inzet raadsinstrumentarium	43
Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording	47
Verloop van het onderzoek	47
Geraadpleegde bronnen	47
Bijlage 2. Verantwoording inwonersconsultatie	49

Bestuurlijke nota

Onderzoek naar vitale dorpskernen

Aanleiding voor het onderzoek

Het streven naar sterke en vitale dorpskernen met een goed voorzieningenniveau staat centraal in de visie van het gemeentebestuur op de gemeente Nieuwkoop. Sterk en vitaal houdt voor de gemeente onder meer in: voldoende woningen, een groene omgeving die uitnodigt tot bewegen, een actief verenigingsleven en een goed voorzieningenniveau, waaronder moderne scholen en levendige dorpscentra. In het streven naar vitale dorpskernen investeert de gemeente in concrete projecten als Integrale Kindcentra (IKC's), maar ook in woningbouw en bedrijvigheid.

De gemeente kiest daarbij voor een dorpsgerichte aanpak: in het coalitieakkoord en het daaruit voortkomende collegeprogramma zijn maatregelen opgenomen die gespecificeerd zijn per dorp. Zo zijn er voor Nieuwkoop en Ter Aar centrumvisies en -plannen uitgewerkt, waarbij er een centrummanager is aangesteld om die plannen uit te gaan voeren, samen met ondernemers, stakeholders en inwoners.

In Nieuwveen worden private ontwikkelingen om een toekomstbestendig centrum met levensvatbare winkels te realiseren door de gemeente ondersteund. En in Langeraar wordt gestreefd naar de bouw van een IKC om een impuls te geven aan het dorp.

De rekenkamer heeft begin 2024, mede op basis van de consultatieworkshop met de gemeenteraad op 20 april 2023, besloten om onderzoek te doen naar vitale dorpskernen. Met dit onderzoek wil de rekenkamer het thema vitale dorpskernen onderzoeken vanuit het perspectief van de inwoners. Daarom koos de rekenkamer voor een participatief onderzoek. De rekenkamer onderzocht hoe inwoners van de verschillende dorpskernen zelf kijken naar dit thema. Wanneer vinden inwoners hun dorp vitaal? Waar is behoefte aan? Wat kan en moet de gemeente daaraan doen? En hoe willen inwoners zelf betrokken worden bij de vitaliteit van hun dorp?

Vervolgens heeft de rekenkamer onderzocht hoe het beleid en de ambities van de gemeente op het gebied van vitale dorpskernen aansluit op het perspectief van inwoners. Welke doelen zijn gesteld voor vitale dorpskernen? Hoe is de samenhang tussen die doelen? Welke resultaten zijn er (al) bereikt?

Doelstelling en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is om te toetsen in hoeverre het beleid van de gemeente Nieuwkoop op het gebied van vitale dorpskernen aansluit op de ideeën en ervaringen van inwoners met dit thema. Hiermee biedt de rekenkamer de raad een vernieuwend perspectief op deze thematiek en aanknopingspunten om hierop bij te sturen.

De ambitie van vitale dorpskernen raakt aan verschillende beleidsterreinen. Dat blijkt ook uit het coalitieakkoord en collegeprogramma. Vitale dorpskernen worden bijvoorbeeld genoemd in relatie tot wonen en economie, maar ook in relatie tot het verenigingsleven en maatschappelijk middenveld. Een andere invalshoek is de gezondheid van inwoners of de mogelijkheden voor recreatie. In dit onderzoek heeft de rekenkamer er bewust voor gekozen om de definitie van vitale dorpskernen niet vooraf volledig vast te leggen. In plaats daarvan heeft de rekenkamer ervoor gekozen om het perspectief van de inwoners centraal te stellen. Op basis hiervan is bepaald welke aspecten van vitale dorpskernen centraal kwamen te staan in de verdere analyse.

In het licht van het voorgaande is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

In hoeverre sluit het gevoerde beleid van de gemeente Nieuwkoop op het gebied van vitale dorpskernen aan op de behoefte, verwachting en ervaring van inwoners?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn de onderstaande thema's en vragen gehanteerd:

Inwonerperspectief

1. Welke behoefte, verwachting en ervaring hebben inwoners van Nieuwkoop op het gebied van vitale dorpskernen?
2. In hoeverre is er hierin sprake van verschillen tussen de dorpskernen?

Beleid

3. Welke visie, ambities en doelstellingen heeft de gemeente geformuleerd met het oog op leefbare en vitale dorpskernen en hoe zijn deze uitgewerkt in beleids- en uitvoeringsplannen?
4. In hoeverre worden beleids- en uitvoeringsplannen uitgevoerd conform planning?
5. In hoeverre sluiten visie, ambities en doelstellingen van de gemeente aan op de behoefte, verwachting en ervaring van inwoners?
6. Hoe zijn en worden inwoners en ondernemers betrokken bij het gevoerde beleid op het gebied van vitale dorpskernen?

Rol van de raad

7. Hoe geeft de raad invulling aan de kaderstellende en controlerende rol op het gebied van vitale dorpskernen?
8. Hoe wordt de raad geïnformeerd over het gevoerde beleid?

Kansen en knelpunten

9. Welke kansen en knelpunten zijn er op het gebied van vitale dorpskernen en hoe kan de gemeenteraad hierop bijsturen?

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit twee onderdelen: de bestuurlijke nota en de nota van bevindingen. De bestuurlijke nota bestaat uit bovenstaande inleiding, de kernbevindingen, de conclusies en aanbevelingen, de bestuurlijke reactie en het nawoord van de rekenkamer. De nota van bevindingen bestaat uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk gaat in op het inwonersperspectief. In het tweede hoofdstuk wordt gekeken in hoeverre het gemeentebeleid met het inwonersperspectief matcht. In het derde hoofdstuk wordt ingegaan op de rol van de gemeenteraad.

In bijlage 1 is de onderzoeksverantwoording opgenomen. De onderzoeksverantwoording over de inwonersconsultatie is apart opgenomen in bijlage 2.

Kernbevindingen

Kernbevindingen inwonersperspectief

De rekenkamer neemt het perspectief van inwoners als uitgangspunt in dit onderzoek. De rekenkamer heeft het inwonersperspectief opgehaald middels onder andere een online inwonersconsultatie. Invullers daarvan vinden goed wonen, groen en voorzieningen de belangrijkste aspecten om fijn te wonen in hun gemeente. Op basis van het inwonersperspectief stelt de rekenkamer drie thema's centraal in het onderzoek. Dit zijn de thema's: voorzieningen, mobiliteit en gezond leven.

Meer dan helft van de invullers vindt dat er genoeg voorzieningen in hun buurt zijn die zij kunnen gebruiken. Toch zouden 7 op de 10 invullers meer voorzieningen willen, zoals winkels, horeca en ontmoetingsplekken. Invullers uit Langeraar zijn het minst tevreden over het aantal voorzieningen en hebben dan ook de meeste behoefte aan meer voorzieningen.

Mobiliteit is een belangrijk thema voor invullers. Bijna de helft van de invullers vindt het lastig om andere plekken te bereiken: dat geldt zowel de bereikbaarheid van andere plekken vanuit de gemeente als geheel, als vanuit de eigen buurt van inwoners. Invullers zijn in grote mate van de auto en de fiets afhankelijk om zich binnen de gemeente te verplaatsen. Voornamelijk veiligheid in het verkeer en het openbaar vervoer worden relatief negatief beoordeeld. Ook in de open antwoorden geven invullers aan behoefte te hebben aan een verbetering van het openbaar vervoer.

Invullers vinden onder andere natuur en groen, fiets- en wandelpaden, gezonde lucht en zorgcentra belangrijk om gezond te kunnen leven in gemeente Nieuwkoop. Onderling sociaal contact met buurtbewoners wordt erg positief beoordeeld. Invullers, het sterkst invullers uit Zevenhoven, hebben het gevoel op hun buurtbewoners te kunnen rekenen.

Kernbevindingen gemeentelijk beleid en aansluiting op inwonersperspectief

Het streven naar een vitaal Nieuwkoop met sterke en aantrekkelijke dorpscentra staat centraal in de gemeentelijke visie. Er is echter geen duidelijke samenhang tussen de ambities en doelen uit verschillende beleidsvelden die wel allemaal raken aan het streven naar vitale kernen.

Het op peil houden van het lokale voorzieningenniveau is een belangrijke prioriteit van de gemeente Nieuwkoop. De gemeente focust daarbij onder meer op het winkelbestand in de dorpskernen, zowel detailhandel als supermarkten. De inzet van de gemeente op dit thema sluit aan bij wat inwoners belangrijk vinden, hoewel dit niet altijd de uitkomst heeft die inwoners graag willen (zoals het verdwijnen van de supermarkt in Langeraar).

De gemeente zet in haar beleid in op het verbeteren van openbaar vervoer en duurzame mobiliteit. In de praktijk maken veel Nieuwkoopers gebruik van de auto. De gemeente deelt de frustratie van inwoners over de knelpunten in het openbaar vervoer, met name waar het gaat om de onderlinge verbinding tussen de dorpen. Het openbaar vervoer blijft ook in de komende jaren een aandachtspunt, hoewel er met de nieuwe OV-concessie verbeteringen worden verwacht.

De gemeente ziet gezond leven als pijler onder vitale dorpskernen. De gemeente probeert dit te stimuleren in de manier waarop de openbare ruimte wordt onderhouden en door initiatieven op het gebied van welzijn te faciliteren. Ook ondersteunt de gemeente actief het lokale verenigingsleven. Dit sluit goed aan op wat inwoners belangrijk vinden, hoewel relatief veel inwoners anders aankijken tegen de manier waarop het openbaar groen wordt onderhouden.

Kernbevindingen positionering van de gemeenteraad

De gemeenteraad vult zijn kaderstellende rol vooral in door beleid vast te stellen. De raad maakt beperkt gebruik van het instrumentarium om (bij) te sturen op de uitvoering van het beleid. In aansluiting op de beleidsstructuur ontvangt de raad geen overkoepelende informatie van het college over het thema vitale kernen. Uit eerder onderzoek van de rekenkamer Nieuwkoop blijkt dat de gemeenteraad regelmatig gebruik maakt van moties en amendementen bij het invullen van zijn kaderstellende rol. Dit is ook het geval op het gebied van vitale dorpskernen en de onderliggende thema's.

De raad zet geregeld het raadsinstrumentarium in op het gebied van voorzieningen, mobiliteit en gezond leven. De raad gebruikt daarvoor met name moties en amendementen. Op het gebied van voorzieningen zet de raad het instrumentarium vooral in om het inwonersperspectief te benadrukken en om onderwerpen die in de samenleving spelen te agenderen. Binnen het thema mobiliteit heeft de raad net als inwoners aandacht voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en parkeren. Bij het thema gezond leven richt de raad de inzet van het instrumentarium op de aspecten ontmoeting en gezondheid van de inwoners, vaak naar aanleiding van actualiteiten.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de bevindingen in dit onderzoek ziet de rekenkamer twee belangrijke kansen om het inwonersperspectief en het gemeentelijke beleid en uitvoering (nog) beter op elkaar af te stemmen. De gemeente kan het thema vitale dorpskernen verder invulling geven in het gemeentelijke beleid en hierbij nog meer de aansluiting zoeken bij de leefwereld van inwoners. Daarnaast kan de gemeente meer in samenhang sturing geven aan het streven naar vitale dorpskernen. Om dit kansen te benutten en de raad hiervoor handelingsperspectief te bieden trekt de rekenkamer vier conclusies en formuleert hij drie aanbevelingen voor de gemeenteraad.

Conclusies

Conclusie 1: De inzet van de gemeente op vitale dorpskernen sluit in hoofdlijn aan op de onderwerpen die inwoners het belangrijkste vinden. Er zijn wel knelpunten.

In de overkoepelende visie van de gemeente op vitale dorpskernen komen wonen, groen, mobiliteit en voorzieningen als belangrijke thema's naar voren. Dit zijn ook de onderwerpen die inwoners van Nieuwkoop belangrijk vinden. De gemeente heeft binnen deze thema's ook oog voor specifieke problemen die inwoners belangrijk vinden, zoals beperkte bereikbaarheid met openbaar vervoer en de afname van het aantal voorzieningen in de kleinere kernen. Met de realisatie van IKC's in de dorpen en onderhandelingen voor de nieuwe OV-concessie pakt de gemeente deze aandachtspunten ook op.

Hoewel de inzet van de gemeente in principe aansluit op wat inwoners belangrijk vinden, zijn er op de thema's voorzieningen, mobiliteit en gezond leven wel knelpunten aan te wijzen:

- / Het voormalige onderscheid tussen A-, B- en C-kernen is voor inwoners nog herkenbaar: de behoefte aan meer voorzieningen verschilt namelijk tussen de dorpen. Inwoners van kleinere kernen zien sommige voorzieningen naar de grotere kernen bewegen. De IKC's spelen een belangrijke rol in het geven van aandacht aan elke kern. Inwoners zien verschillen ontstaan, maar begrijpen niet altijd wat de inzet van de gemeente is en wat er mogelijk is binnen de inspanningen.
- / Mobiliteit is voor veel inwoners een knelpunt. Invullers zijn vooral negatief over het openbaar vervoer, verkeersveiligheid en parkeerplekken. Inwoners zijn afhankelijk van de auto en de fiets om zich binnen de gemeente te verplaatsen. De gemeente heeft zicht op de knelpunten die inwoners aanwijzen en heeft daar beleid op geformuleerd, maar loopt – vooral op het gebied van openbaar vervoer – tegen beperkingen aan. Ondanks de inspanningen van de gemeente blijft er afstand tot de behoeften van (zeker jongere en oudere) inwoners.
- / Het sterke verenigingsleven is kenmerkend voor Nieuwkoop. 59% van de invullers is lid van een vereniging en een groot deel van hen draagt actief bij als vrijwilliger. De ondersteuning van verenigingen door de gemeente is in ontwikkeling. In de praktijk kan het tot teleurstelling leiden wanneer de gemeente initiatieven van verenigingen en inwoners niet kan ondersteunen.

Conclusie 2: inwoners hebben bepaalde verwachtingen van wat de gemeente kan doen, de gemeente worstelt ermee hoe inwoners het beste kunnen worden meegenomen

Uit het inwonersperspectief en de vergelijking hiervan met het gemeentelijk beleid komt naar voren dat inwoners en de gemeente op verschillende manieren kijken naar wat de rol van de gemeente is bij het realiseren van vitale dorpskernen. Dit uit zich onder meer in een verschillende benadering van een

inhoudelijk onderwerp (zoals het onderhoud van het openbaar groen), maar ook in welke rol van de gemeente wordt verwacht in de ondersteuning van lokale initiatieven. Inwoners zijn geneigd om bij dit soort onderwerpen naar de (gemeentelijke) overheid te kijken om de ervaren problemen op te lossen. De gemeente heeft oog voor deze reactie van inwoners, maar heeft er moeite mee om aan inwoners uit te leggen waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. De gemeente past daar nu twee methoden in toe, die de rekenkamer aanmerkt als bottom-up en top-down:

- / Bottom-up: hierbij haalt de gemeente eerst op wat de behoeften en verwachtingen van inwoners zijn en vertaalt de gemeente dit naar een beleidskader. De omgevingsvisie is hiervan een sprekend voorbeeld: hierin heeft de gemeente expliciete aandacht voor de specifieke wensen en ontwikkelingen in de dorpen. De keerzijde is dat dit bij inwoners bepaalde verwachtingen wekt over de inrichting van de dorpen, die de gemeente niet altijd kan waarmaken.
- / Top-down: hierbij toetst de gemeente of behoeften en verwachtingen van inwoners passen bij waar de gemeente mee bezig is. Dit komt terug bij het jaarlijkse moment waarop de dorpsraden door de gemeente worden gevraagd om te reageren op de jaarplanning van de gemeente voor het betreffende dorp. De keerzijde hierbij is dat de gemeente daarbij minder ruimte heeft om nieuwe initiatieven vanuit de dorpsraden op te pakken.

Conclusie 3: het streven naar vitale dorpskernen staat voor de gemeente Nieuwkoop centraal, maar de samenhang tussen alle hieraan gekoppelde ambities en doelen ontbreekt

Het streven naar vitale dorpskernen is een centrale ambitie voor de gemeente, die door de raad, het college en de organisatie wordt doorleefd – in zowel beleid als praktijk. Er zijn weinig Nieuwkoopse beleidskaders die níét raken aan het onderwerp vitale dorpskernen. De samenhang hiertussen is echter, of juist daardoor, niet duidelijk. Er is geen overkoepelend afwegingskader op het gebied van vitale dorpskernen. Het streven naar vitale dorpskernen vertaalt zich op beleidsniveau in een opsomming van ambities, doelen en acties, waarvan niet duidelijk is hoe deze zich tot elkaar verhouden. Het is hierdoor lastig om te bepalen welke doelen voor vitale dorpskernen voor de gemeente prioriteit hebben. Ook is niet geformuleerd hoe wordt bepaald of ambities en doelen (voldoende) worden bereikt.

Conclusie 4: de raad is voornamelijk actief vanuit de volksvertegenwoordigende rol, maar is minder in staat om kaders te stellen en te controleren op de ambities voor vitale dorpskernen

De raad zet geregeld het raadsinstrumentarium in op het gebied van voorzieningen, mobiliteit en gezond leven. De raad gebruikt daarvoor met name moties en amendementen. Op het gebied van voorzieningen zet de raad het instrumentarium vooral in om het inwonersperspectief te benadrukken en om onderwerpen die in de samenleving spelen te agenderen. Binnen het thema mobiliteit heeft de raad net als inwoners aandacht voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en parkeren. Bij het thema gezond leven richt de raad de inzet van het instrumentarium op de aspecten ontmoeting en gezondheid van de inwoners, vaak naar aanleiding van actualiteiten.

De raad is op dit moment beperkt in staat om op integraal niveau voor de ambities van vitale dorpskernen kaders te stellen, bij te sturen en de uitvoering te controleren. Naast dat samenhang tussen de hieraan gekoppelde ambities en doelen ontbreekt, mist er ook een integrale verantwoording over de inzet op het gebied van vitale dorpskernen die voor de raad het aanknopingspunt kan vormen om (bij) te sturen.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Geef het college opdracht om in de P&C-documenten een paragraaf op te nemen waarin de beleidsdoelen en activiteiten per dorp in samenhang worden gezien.

Het is van belang dat de inzet van de gemeente op het gebied van vitale dorpskernen, in programma's en projecten, op elkaar aansluit en in samenhang kan worden gezien. De raad kan daartoe in staat worden gesteld wanneer de raad de gelegenheid heeft ook in samenhang geïnformeerd wordt en vervolgens kan (bij)sturen. De rekenkamer ziet de P&C-cyclus daarvoor als een passend instrument. Geef het college daarom opdracht om in de begroting en jaarstukken voortaan een paragraaf vitale dorpen op te nemen, waarin ambities, inzet en resultaten op dit thema integraal worden gezien. Daarbij kan ervoor gekozen worden om aan te sluiten bij de agenda's per dorp die in de omgevingsvisie zijn opgenomen. Pak de terugkerende verantwoording in de P&C-cyclus ook periodiek aan als aanknopingspunt voor het gesprek met het college over de voortgang van ambities en doelen.

Aanbeveling 2: Geef het college opdracht om bij de actualisatie van de beleidskaders oog te hebben voor de samenhang vanuit de ambities voor vitale dorpskernen.

Vitale dorpskernen is een kerndoel van zowel het coalitieakkoord als de omgevingsvisie, alleen is dit streven niet eenduidig terug te zien in de beleidskaders voor specifieke beleidsdomeinen. Er ligt een kans om meer verbinding te zoeken tussen de beleidsdomeinen in het streven naar vitale dorpskernen en expliciete afwegingen te maken waar de doelen op verschillende beleidsdomeinen aan elkaar raken of met elkaar in tegenstrijd zijn. Veel beleidskaders zullen in 2025 en daarna worden geactualiseerd. Daarnaast werkt de gemeente aan een actualisatie van de omgevingsvisie. Conform de Omgevingswet moet daarnaast op termijn een omgevingsplan worden opgesteld. Een nieuw omgevingsplan met daarin een integrale visie op vitale dorpskernen in Nieuwkoop biedt kansen om de integraliteit in de aanpak te zoeken. Daarbij is het van belang om het inwonersperspectief, vooraf en bij de uitvoering, nadrukkelijk mee te nemen.

Aanbeveling 3: Geef het college opdracht om inwoners en dorpsvertegenwoordigingen te betrekken bij doelen, inspanningen en resultaten op gebied van vitale dorpen.

Er bestaat nog afstand tussen de beleidswereld van de gemeente en de leefwereld van inwoners. Betrek daarom inwoners en de vertegenwoordigingen in de dorpen bij het formuleren van de doelen en inspanningen op het gebied van vitale dorpen. Ook resultaten (positief en negatief) kunnen aan de hand daarvan worden gecommuniceerd en toegelicht. Inwoners en dorpsvertegenwoordigers kunnen concreet betrokken worden bij het de aankomende beleidsplannen en beheerplannen. Het in samenhang maken van afwegingen binnen de doelen en inspanningen wordt dan meer ervaren. Vanuit onderzoek benoemt de rekenkamer hier drie aandachtspunten bij:

- / Op het thema voorzieningen ligt er een kans om aan inwoners meer duidelijk te maken dat de gemeente een integrale kijk heeft op vitale dorpskernen en daarin soms (lastige) keuzes moet maken die voor het ene dorp positief, voor het andere dorp negatief uitvallen.
- / Op het thema mobiliteit is het van belang om blijvend in te zetten op (nieuwe) mogelijkheden om de bereikbaarheid met het openbaar vervoer te verbeteren. De inspanningen en verantwoordelijkheden van de gemeente hierbij kunnen dan ook worden toegelicht.
- / Op het thema gezond leven kan de gemeente inwoners bij het opstellen van de beheerplannen actief meenemen in de afwegingen voor de inrichting van het openbaar groen. Inwoners zijn hier ook bereid om zelf aan bij te dragen.

Reactie van college van B&W

gemeente Nieuwkoop

Rekenkamer Nieuwkoop
De heer P.J. van Meijeren

datum 5 maart 2025
uw brief/kenmerk
zaaknummer 486140
behandeld door Marloes Gesman
betreft Reactie rekenkameronderzoek vitale dorpskernen Nieuwkoop
bijlage(n)

Geachte meneer Van Meijeren,

U heeft ons college gevraagd een bestuurlijke reactie te geven op uw onderzoek naar vitale kernen in Nieuwkoop. Wij geven hieraan graag invulling.

Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van het rapport "*Vitale Dorpskernen*". Wij danken u voor uw onderzoek en de extra inzichten in de behoeften en perspectieven van onze inwoners, evenals de aandachtspunten die u heeft gesignaleerd. Uw onderzoek komt grotendeels overeen met de ervaringen die wij ook hebben. Dit betekent dat wij ons desondanks de lage respons grotendeels herkennen in de bevindingen. Onze ambitie om te blijven investeren in sterke, leefbare en vitale dorpskernen staat centraal in ons beleid.

Kernbevindingen

Een belangrijke toegevoegde waarde van dit onderzoek is dat u het perspectief van de inwoners als specifiek uitgangspunt neemt. Met name het thema 'leefbaarheid in de kernen' draait om de dagelijkse ervaring van onze inwoners. Juist zij kunnen de leefbaarheid beoordelen, zonder kennis van achterliggende problemen, financiële haalbaarheid, juridische kaders, enzovoorts. Zij *beleven* deze dagelijks.

Het feit dat sommige bevindingen mogelijk wat gedateerd zijn en gebaseerd op oudere waarnemingen, doet hier minder ter zake. De inwoners vormen dé graadmeter voor het succes van het beleid dat de gemeente opstelt en uitvoert ten aanzien van *vitale kernen*.

Ook het feit dat een aantal zaken die door inwoners als minder geslaagd of zelfs ontoereikend worden beoordeeld, niet tot het taakgebied van de gemeente behoort, is hierbij minder relevant. Ook al valt iets niet binnen het mandaat van het gemeentebestuur, kan deze - vanwege zwaarwegend maatschappelijk belang - besluiten af te wijken binnen de daarvoor gestelde grenzen en hierop wel inzet plegen.

De drieslag *voorzieningen, mobiliteit en gezond leven* maakt de bevindingen van de inwoners goed hanteerbaar.

Reactie op de conclusies

De wettelijke publicaties vindt u op overheid.nl. Abonneer u via www.overheid.nl/berichten-over-uw-buurt.

Gemeente Nieuwkoop	Telefoon:	14 0172 (geen netnummer nodig)
Bezoekadres:	Postadres:	
Klant Contact Centrum, Teylersplein 1	Postbus 1	info@nieuwkoop.nl
2441 LE Nieuwveen	2460 AA Ter Aar	www.nieuwkoop.nl

Volg de gemeente op Facebook: <https://facebook.com/GemeenteNieuwkoop> of twitter: <https://twitter.com/gemnieuwkoop>

Conclusie 1: De inzet van de gemeente op vitale dorpskernen sluit in hoofdlijnen aan op de onderwerpen die inwoners het belangrijkst vinden. Er zijn wel knelpunten.

Wij zijn blij te lezen dat onze beleidsinzet grotendeels aansluit bij de wensen van onze inwoners die geraadpleegd zijn bij dit onderzoek. Tegelijkertijd erkennen wij de gesignaleerde knelpunten, zoals verschillen in voorzieningen per kern en mobiliteitsuitdagingen voor zowel jongere als oudere inwoners. Kanttekening hierbij is wel dat het niet realistisch is een gelijk voorzieningenniveau in alle dertien kernen te realiseren.

Conclusie 2: Inwoners hebben bepaalde verwachtingen van wat de gemeente kan doen, terwijl de gemeente worstelt met hoe inwoners het beste kunnen worden meegenomen.

Wij herkennen de spanningen tussen verwachtingen en realiteit. Wij werken continu aan het optimaliseren van communicatie en betrokkenheid via onze communicatiemiddelen, participatieplatform en dorpsraden waarbij we aandacht hebben voor zowel top-down als bottom-up benaderingen. In een onderzoek dat begin 2025 is uitgevoerd krijgt de gemeente Nieuwkoop van haar inwoners een 6,9 voor participatie. Een ruime voldoende, maar met ruimte voor verbetering.

Conclusie 3: Het streven naar vitale dorpskernen staat voor de gemeente Nieuwkoop centraal, maar de samenhang tussen alle hieraan gekoppelde ambities en doelen ontbreekt.

Met deze conclusie hebben wij moeite. Het klopt dat de gemeente niet een overkoepelend vitale kernen-beleid met ambities en doelen heeft opgesteld. We begrijpen dat dit het moeilijker kan maken om de samenhang tussen ambities te herkennen.

De noodzaak van een integrale aanpak is helder. We nemen deze uitdaging mee in de actualisatie van onze beleidskaders en de omgevingsvisie.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de volgende versie van de omgevingsvisie een actualisatie van de bestaande omgevingsvisie is. Binnen de opdracht en planning voor deze actualisatie bestaat 'weinig ruimte' voor geheel nieuwe zaken.

Wij erkennen de noodzaak van 'lokale invulling' en zijn wij ons daarbij bewust van de smalle grens tussen 'integrale benadering' en uniformiteit.

Conclusie 4: De raad is voornamelijk actief vanuit de volksvertegenwoordigende rol, maar is minder in staat om kaders te stellen en te controleren op de ambities voor vitale dorpskernen. Deze conclusie betreft het acteren van de gemeenteraad.

Reactie op de aanbevelingen

Aanbeveling 1: Neem in P&C-documenten een paragraaf op over beleidsdoelen en activiteiten per dorp.

Wij vinden op voorhand niet dat een extra paragraaf in de P&C-cyclus noodzakelijk is om effectief te communiceren over de 'vitale kernen'-benadering van het college. De gemeente Nieuwkoop heeft net haar P&C-cyclus en de bijbehorende stukken vereenvoudigd. De vraag is nu of een nieuwe extra paragraaf in deze stukken voldoende toegevoegde waarde heeft. Zijn begroting en/of de jaarstukken de meest geschikte instrumenten om de effectiviteit van het beleid rondom vitale kernen te beoordelen of moet naar een ander instrumentarium worden gezocht?

Aanbeveling 2: Geef het college opdracht om bij de actualisatie van de beleidskaders oog te hebben voor de samenhang vanuit de ambities voor vitale dorpskernen.

Bij de actualisatie van onze omgevingsvisie en andere beleidskaders wordt expliciet aandacht besteed aan de samenhang tussen ambities. Het inwonersperspectief krijgt een prominente plaats in het ontwerp- en uitvoeringsproces.

De aanbeveling om de actualisatie van de omgevingsvisie in 2025 te benutten om met inwoners in gesprek te gaan en per kern het uitgangspunt *vitale kernen* zo concreet mogelijk in het omgevingsplan vast te leggen, vinden wij waardevol en sluit goed aan bij de 'staande werkwijze' in onze gemeente.

Aanbeveling 3: Geef het college opdracht om inwoners en dorpsvertegenwoordigers te betrekken bij doelen, inspanningen en resultaten op het gebied van vitale dorpen.

De organisatie werkt met de omgevingsgerichte *Factor-C*-methodiek. Centraal staat daarbij het goed in beeld krijgen van betrokkenen bij een onderwerp en input ophalen van inwoners en andere stakeholders centraal. De aanbeveling om inwoners meer te betrekken bij doelen, inspanningen en resultaten sluit hierbij goed aan. Gezien het 'rapportcijfer' dat de gemeente onlangs van haar inwoners kreeg voor de wijze waarop de participatie wordt ingericht denken we hiermee op de goede weg te zijn.

Wel willen wij enige voorzichtigheid betrachten ten aanzien van dorpsraden. Dit betreft niet een terughoudendheid in informeren en consulteren, maar de erkenning dat deze raden, hoe waardevol ook, niet de formele dorpsvertegenwoordigers zijn. Wij hebben we een representatieve democratie. Wat betekent dat bij besluitvorming de gemeenteraad de inwoners vertegenwoordigt.

Slotwoord

Het rapport "*Vitale Dorpskernen*" geeft aanbevelingen in de voortdurende verbetering van onze gemeente. Wij zien het als een kans om samen met inwoners en de gemeenteraad verder te bouwen aan sterke, leefbare dorpen. Wij danken u nogmaals voor uw inspanningen en kijken uit naar een constructieve voortzetting van de samenwerking.

Met vriendelijke groet,

Het college van Burgemeester en Wethouders

Nicolette Caspers
Gemeentesecretaris

Robbert-Jan van Duijn
Burgemeester

U kunt de voortgang van uw aanvraag volgen op MijnNieuwkoop.
www.nieuwkoop.nl/mijnnieuwkoop

Nawoord rekenkamer

De rekenkamer dankt het college van Burgemeester en Wethouders hartelijk voor de uitgebreide bestuurlijke reactie op het onderzoek naar vitale dorpskernen. Het doet de rekenkamer deugd dat het college de samenhang tussen ambities op het gebied van vitale dorpskernen expliciet wil laten terugkomen bij de actualisatie van beleidskaders en de omgevingsvisie.

In de reactie benoemt het college dat het niet realistisch is om te streven naar een gelijk voorzieningenniveau in alle dertien dorpskernen. Wat de rekenkamer betreft is dit het centrale punt dat uit dit onderzoek naar voren komt en waar de raad en het college het gesprek over kunnen voeren. Het streven naar vitale dorpskernen vraagt inderdaad niet om een gelijke benadering voor alle dertien dorpskernen, maar juist om zorgvuldige afwegingen per situatie. En soms ook om een eerlijk gesprek wanneer een vertrouwde situatie niet meer houdbaar is voor de vitaliteit van de dorpskernen in de toekomst. De uitdaging is vervolgens om die afwegingen tussen verschillende belangen, doelen en ambities in samenhang te bezien, daarop te sturen én om deze uitlegbaar te maken.

Het college heeft aarzelingen bij de aanbeveling van de rekenkamer om een paragraaf over vitale dorpskernen in de P&C-cyclus op te nemen. De rekenkamer adviseert de raad om hierover het gesprek aan te gaan met het college. In de ogen van de rekenkamer biedt een paragraaf over vitale dorpskernen in de P&C-cyclus de gemeenteraad de kans om meer integraal sturing te geven aan en te controleren op de ambities hierop.

De rekenkamer kijkt uit naar de bespreking van het onderzoek in de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Job van Meijeren
Directeur rekenkamer Nieuwkoop

Nota van bevindingen

1. Inwonerperspectief

In dit onderzoek staat het perspectief van de inwoners van de gemeente Nieuwkoop centraal. Daarom gaat dit eerste hoofdstuk in op de behoefte, verwachting en ervaring die inwoners hebben op het gebied van vitale dorpskernen. De rekenkamer heeft het perspectief van inwoners opgehaald door middel van een vragenlijst en gesprekken met inwoners en daarnaast aanvullende data uit eerder onderzoek. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende deelvragen:

In dit hoofdstuk worden onderstaande deelvragen beantwoord:

1. *Welke behoefte, verwachting en ervaring hebben inwoners van Nieuwkoop op het gebied van vitale dorpskernen?*
2. *In hoeverre is er hierin sprake van verschillen tussen de dorpskernen?*

1.1. Een onderzoek volgens inwonerperspectief

Kernbevinding: De rekenkamer neemt het perspectief van inwoners als uitgangspunt in dit onderzoek. De rekenkamer heeft het inwonerperspectief opgehaald middels onder andere een online inwonersconsultatie. Invullers daarvan vinden goed wonen, groen en voorzieningen de belangrijkste aspecten om fijn te wonen in hun gemeente. Op basis van het inwonersperspectief stelt de rekenkamer drie thema's centraal in het vervolg van dit onderzoek. Dit zijn de thema's: voorzieningen, mobiliteit en gezond leven.

Dertien kernen maken de gemeente Nieuwkoop

De gemeente Nieuwkoop is een meerkernige gemeente, bestaande uit de dorpen Korteraar, Langeraar, De Meije, Nieuwkoop, Nieuwveen, Noordeinde, Noorden, Noordse Dorp, Papenveer, Ter Aar, Vrouwenakker, Woerdense Verlaat en Zevenhoven. De dorpen zijn verspreid over een relatief groot gebied en kennen elk een eigen maatschappelijke en bestuurlijke geschiedenis. Deze kernen vormen samen de gemeente, zo wordt ook in interviews aangegeven: de diversiteit en eigenheid van de dertien dorpen vormen de kracht van de gemeente Nieuwkoop.

In de onderstaande tabel staan een aantal gegevens die een beeld schetsen van de verschillende dorpen in de gemeente. De dorpen verschillen vooral qua grootte van elkaar: Nieuwkoop, Nieuwveen en Ter Aar zijn de grootste kernen. Naast grootte, verschillen de dorpen ook enigszins in de samenstelling van het type inwoners dat er woont. Zo hebben Korteraar, Langeraar en Vrouwenakker de hoogste percentages 65-plussers. De woningen met de hoogste gemiddelde WOZ-waarde zijn te vinden in Papenveer en Woerdense Verlaat.

Een andere manier om verschillen in type inwoners tussen kernen aan te duiden is het gebruiken van de Citisens betrokkenheidsprofielen. Betrokkenheidsprofielen onderscheiden acht typen inwoners naar onder andere verschillen in socio-economische kenmerken. Zo is er bijvoorbeeld te zien dat er in Korteraar voornamelijk Gehaaste Gezinnen wonen: stellen met kinderen waarbij de ouders theoretisch of wetenschappelijk zijn opgeleid en vaak beiden een baan hebben. Deze groep heeft het druk met werk, kinderen, verenigingen en hobby's en voelen zich erg betrokken bij hun gemeente. Aan de andere kant zijn de Alerte Families de grootste groep in onder andere Zevenhoven. Alerte Families zijn gezinnen waarvan ouders praktisch opgeleid zijn en een beneden gemiddeld of gemiddeld inkomen hebben. Doorgaans hebben zij niet zo veel vertrouwen in de gemeente, maar voelen ze zich wel betrokken bij thema's die hen als gezin aangaan.

Citizens betrokkenheidsprofielen

De Citizens betrokkenheidsprofielen¹ combineren data over onder andere leeftijd, opleidingsniveau, welstand, vertrouwen in instituties, participatiegedrag en communicatievoorkeuren. Hieruit ontstaan acht typen inwoners met ieder een eigen gezicht: van Stille Overlevers tot Idealistische Globalisten.

Kern	Aantal inwoners	Meest voorkomende betrokkenheidsprofielen	Senior populatie (65+)	Gemiddelde WOZ- waarde (2023)
Korteraar	735	Gehaaste Gezinnen (63%) en Ik-Gerichte Starters (16%)	27%	€434.000
Langeraar	2820	Gehaaste Gezinnen (26%) en (Re)actieve Emptynesters (25%)	27%	€385.562
De Meije	100	<i>Onbekend</i>	20%	€464.000
Nieuwkoop	9285	Alerte Families (30%) en Gehaaste Gezinnen (21%)	23%	€464.000
Nieuwveen	4575	Alerte Families (39%) en Gehaaste Gezinnen (24%)	19%	€438.000
Noordeinde	685	<i>Onbekend</i>	20%	€433.000
Noorden	1730	(Re)actieve Emptynesters (30%) en Alert Families (27%)	24%	€464.000
Noordse Dorp	290	<i>Onbekend</i>	24%	€437.276
Papenveer	1210	Gehaaste Gezinnen (45%) en Alert Families (20%)	20%	€519.000
Ter Aar	4960	Gehaaste Gezinnen (31%) en Alert Families (19%)	22%	€434.000
Vrouwenakker	130	Eigenzinnige Lokalen (41%) en (Re)actieve Emptynesters (23%)	27%	€507.000
Woerdense Verlaat	810	Gehaaste Gezinnen (40%) en Alert Families (23%)	18%	€518.000
Zevenhoven	2375	Alert Families (33%) en Gehaaste Gezinnen (20%)	22%	€433.000

Tabel 1: Statistieken per kern

Bron: CBS Statline, kerncijfers wijken en buurten (2024)

Dorpskernen spelen dus een belangrijke rol in het sociale, culturele en economische leven van de inwoners van de gemeente Nieuwkoop. Daarom heeft de rekenkamer ervoor gekozen om in dit rekenkameronderzoek het perspectief van de inwoners als uitgangspunt te nemen.

Het perspectief van inwoners als uitgangspunt

Om het perspectief van inwoners als uitgangspunt van dit onderzoek te kunnen benutten heeft de rekenkamer de inwoners van de gemeente Nieuwkoop in juli 2024 bevraagd middels een online inwonersconsultatie. 207 inwoners van de gemeente Nieuwkoop hebben deze vragenlijst ingevuld.

¹ Meer lezen: <https://www.citizens.nl/tools/betrokkenheidsprofielen/>

Inwoners konden zo hun mening geven over verschillende onderwerpen die van belang zijn bij het thema vitale dorpskernen. Inwoners zijn eerst bevraagd welke onderwerpen die van belang zijn voor vitale dorpskernen zij het belangrijkste vinden, zoals wonen, voorzieningen, mobiliteit, het verenigingsleven en sociale verbinding met andere inwoners. Vervolgens konden inwoners aangeven hoe tevreden zij zijn over deze onderwerpen en welke mogelijke verbeteringen zij voor zich zien. Tot slot zijn inwoners bevraagd over of en hoe zij willen bijdragen aan leefbaarheid en vitaliteit in de gemeente. De volledige onderzoeksverantwoording over de inwonersconsultatie is opgenomen in bijlage 2.

Met een aantal inwoners zijn naar aanleiding van hun antwoorden in de inwonersconsultatie verdiepende telefonische gesprekken gevoerd. Verder hebben interviews plaatsgevonden met een afvaardiging van dorpsraden en ondernemers.

Burgerpeiling waarstaatjegemeente.nl (2023)

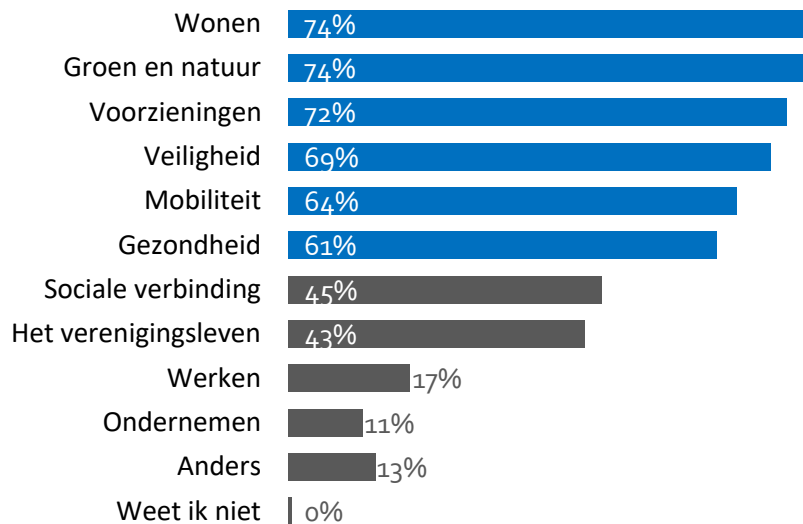
De rekenkamer maakt ook gebruik van eerder onderzoek, naast de gegevens die de rekenkamer zelf heeft verzameld voor dit onderzoek. In 2023 is in de gemeente Nieuwkoop een Burgerpeiling uitgevoerd. Dit een benchmarkonderzoek van waarstaatjegemeente.nl (een initiatief van de VNG). De Burgerpeiling bevat veel informatie over de behoeften, verwachtingen en ervaring van inwoners ten aanzien van vitale kernen en is daarmee een goede aanvulling op het inwonersperspectief. Om die reden worden de meest relevante resultaten van de Burgerpeiling als aanvulling op de resultaten van de inwonersconsultatie meegenomen in dit onderzoek. Deze worden steeds weergegeven in een blauw omlijnd kader om het onderscheid met de resultaten uit dit rekenkameronderzoek duidelijk te maken.

In de Burgerpeiling zijn inwoners bevraagd over hun waardering het leefklimaat en het welzijn in Nieuwkoop, de relatie met de gemeentelijke overheid en de dienstverlening door de gemeente aan inwoners. De Burgerpeiling is ingevuld door 501 inwoners uit Nieuwkoop van 18 jaar en ouder. In de benchmarkrapportage is Nieuwkoop vergeleken met andere deelnemende gemeenten in de referentieklassen 'weinig stedelijk'. De volledige resultaten zijn [hier](#) te raadplegen.

De inwonersconsultatie, telefonische gesprekken en de interviews vormen, aangevuld met de eerder uitgevoerde Burgerpeiling, samen het inwonersperspectief dat in dit hoofdstuk is gepresenteerd. Dit inwonersperspectief geeft inzicht in de behoeften en ervaringen van inwoners uit de gemeente Nieuwkoop op het gebied van vitale kernen. Het inwonersperspectief vormt daarnaast het toetsingskader voor de analyse van de gemeentelijke inzet (zie hoofdstuk 2). De rekenkamer heeft op basis van het inwonersperspectief een aantal onderdelen van het thema vitale kernen uitgekozen om in dit onderzoek verder te onderzoeken.

Invullers vinden goed wonen, groen en voorzieningen het belangrijkste

Verschuillende factoren zijn van invloed op het thema vitale dorpskernen. Fijn wonen in een gemeente kan voor verschuillende inwoners dan ook verschuillende dingen betekenen. Invullers van de inwonersconsultatie vinden wonen (74%) het belangrijkste aspect, gevolgd door groen en natuur (74%), de voorzieningen (72%), veiligheid (69%), mobiliteit (64%) en gezondheid (61%). Invullers uit Zevenhoven vinden de voorzieningen minder belangrijk dan invullers uit andere kernen en wijken.

Figuur 1: Vraag inwonersconsultatie "Welke van de volgende dingen vindt u belangrijk om fijn te kunnen wonen in gemeente Nieuwkoop?" Meerkeuzevraag (N=207)

Invullers hebben dus een duidelijk beeld bij wat voor hen belangrijk is om fijn te kunnen wonen in de gemeente Nieuwkoop. Op basis van het inwonersperspectief heeft de rekenkamer een selectie van drie thema's gemaakt die centraal staan in de rest van het onderzoek. Dit zijn de thema's: voorzieningen, mobiliteit en gezond leven.

1. **Voorzieningen** zijn de faciliteiten en diensten die beschikbaar zijn voor inwoners in de diverse kernen. Met voorzieningen wordt in dit geval de aanwezigheid van bijvoorbeeld supermarkten, winkels, scholen, horeca, ontmoetingsplaatsen, sportplekken en culturele voorzieningen bedoeld.
2. **Mobiliteit** refereert naar alles betreffende de benodigde infrastructuur voor vervoer, verkeer, verkeersveiligheid en openbaar vervoer.
3. **Gezond leven** refereert naar beleid en voorzieningen die een gezonde levensstijl ondersteunen. Het thema kent zowel een fysieke als een sociale kant. De onderwerpen groen en natuur, gezondheid, sociale verbinding en het verenigingsleven zijn in dit thema ondergebracht. Invullers vinden al deze onderwerpen belangrijk. Op basis van het opgehaalde inwonersperspectief ligt de focus op: natuur en groen, schone lucht, fiets- en wandelpaden (in de context van recreatie), toegang tot zorgcentra en het verenigingsleven en ontmoeting.

De thema's wonen en veiligheid worden niet als aparte thema's behandeld in dit onderzoek, hoewel inwoners dit wel belangrijke onderwerpen vinden. Het merendeel van de invullers (62%) is zeer tevreden over het onderwerp wonen. De invullers zien wel graag dat er meer woningen worden gebouwd en vinden dit zelfs belangrijker dan het behouden van de openbare ruimte. De rekenkamer heeft het afgelopen jaar reeds een onderzoek uitgevoerd naar wonen.² Daarom vindt in dit onderzoek geen verdieping op dit thema plaats. Invullers vinden het thema veiligheid ook belangrijk. Uit de verdere antwoorden hierover blijkt dat invullers hiermee vooral verkeersveiligheid mee bedoelen. Dit aspect is daarom meegenomen in thema mobiliteit.

De volgende paragrafen gaan in op de behoeften, verwachtingen en ervaringen van inwoners voor elk van de drie thema's voorzieningen, mobiliteit en gezond leven.

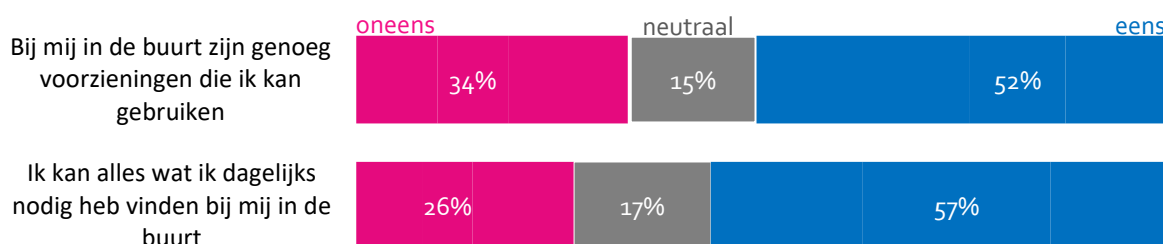
² Rekenkamer Nieuwkoop (7 februari 2024). Nieuwbouw in Nieuwkoop: rekenkameronderzoek naar de uitvoering van de woonvisie en versnelling van de woningbouwopgave. [Link](#).

1.2. Voorzieningen: behoeften, verwachtingen en ervaringen

Kernbevinding: Meer dan helft van de invullers vindt dat er genoeg voorzieningen in hun buurt zijn die zij kunnen gebruiken. Toch zouden 7 op de 10 invullers meer voorzieningen willen, zoals winkels, horeca en ontmoetingsplekken. Invullers uit Langeraar zijn het minst tevreden over het aantal voorzieningen en hebben dan ook de meeste behoefte aan meer voorzieningen.

Invullers hebben behoefte aan (meer) voorzieningen

De meeste invullers zijn tevreden over hoeveel voorzieningen er bij hen in de buurt zijn. 52% van de invullers vindt dat er genoeg voorzieningen in de buurt zijn die zij kunnen gebruiken. Een iets groter deel van de invullers (57%) kan alle dagelijkse benodigdheden in de buurt vinden. Invullers uit Langeraar zijn het vaker dan inwoners uit andere kernen oneens met deze stellingen.

Figuur 2: Vraag inwonersconsultatie "Wat vindt u?" Slidervraag (N=162)

Ondanks de algemene tevredenheid over de voorzieningen en de dagelijkse behoeften hebben zeven op de tien invullers behoefte aan meer van sommige voorzieningen. Invullers zien de volgende voorzieningen het liefst vaker in hun buurt: winkels (38%), horeca (27%) en ontmoetingsplekken (22%). Vooral invullers uit Ter Aar vinden meer van deze voorzieningen belangrijk. Invullers uit Langeraar specifiek hebben ook behoefte aan meer supermarkten. Invullers uit Nieuwveen, daarentegen, geven vaker aan geen behoefte te hebben aan meer voorzieningen. 28 % van het totaal aantal invullers vindt dat er niet meer voorzieningen in hun buurt bij moeten komen. Dat is een aanzienlijk aandeel, aangezien het doorgaans aanlokkelijker is om extra wensen aan te geven dan om aan te geven dat men tevreden is.

Figuur 3: Vraag inwonersconsultatie "Maak de zin af op een manier die bij u past. Bij mij in de buurt zouden meer ... moeten zijn.?" Meerkeuzevraag (N=162)

Burgerpeiling: Het ervaren voorzieningenniveau is iets lager dan in vergelijkbare gemeenten

In de Burgerpeiling zijn inwoners bevraagd over het ervaren voorzieningenniveau in hun buurt en nabije omgeving. Het gaat hier onder meer om “essentiële voorzieningen” als winkels, scholen en welzijns- en zorgfaciliteiten, maar ook ontmoetingsplekken in de buurt. Het algemeen ervaren voorzieningenniveau in Nieuwkoop is volgens de Burgerpeiling wat lager dan in vergelijkbare gemeenten: Nieuwkoop scoort op een schaal van 1 tot 10 een 6,49 tegenover een 6,6 gemiddeld. Desondanks zijn inwoners volgens de Burgerpeiling over het algemeen tevreden over het aanbod van voorzieningen in de nabije omgeving.

De tevredenheid van inwoners verschilt wel per type voorziening. Voor gezondheids- en zorgvoorzieningen; welzijnsvoorzieningen, speelvoorzieningen voor kinderen en sportvoorzieningen is de tevredenheid in Nieuwkoop hoger dan in vergelijkbare gemeenten en hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit geldt niet voor culturele voorzieningen, ontmoetingsplekken en openbaar vervoer. Slechts 41 procent van de inwoners van Nieuwkoop is (zeer) tevreden over de aanwezigheid van ontmoetingsplekken in de nabije omgeving, tegenover 52 procent in vergelijkbare gemeenten en 50 procent landelijk.³

In sommige dorpen is de behoefte aan voorzieningen meer urgent dan in andere dorpen

Vrijwel alle inwoners die naar aanleiding van de inwonersconsultatie verdiepend zijn geïnterviewd hebben meer behoefte aan voorzieningen. De urgentie van die behoefte verschilt echter sterk per dorp, zoals ook uit de consultatie blijkt. Uit de gesprekken met inwoners van grotere kernen als Nieuwkoop en Ter Aar kwam naar voren dat de basis grotendeels op orde is, maar dat tegelijkertijd op onderdelen - zoals een gevarieerd winkelaanbod - nog verbetering mogelijk is. Deze behoefte is echter van een andere orde dan die van inwoners van kleine dorpen, waaronder Langeraar. Inwoners van dit dorp spreken van leegloop: het ervaren schaarse winkelaanbod, vertrekkende horeca en met name het recente verdwijnen van de “buurtsuper” uit Langeraar dragen bij aan het beeld van een afnemende vitaliteit. Bij sommige inwoners ontstaat het sentiment dat Langeraar achtergesteld raakt ten opzichte van andere dorpen. Daarnaast spreken inwoners niet alleen van verdwijning van voorzieningen, maar ook van verplaatsing van voorzieningen van kleine naar de grote dorpen. Ook tussen de grote kernen gebeurt de verplaatsing niet altijd evenredig, geeft een inwoner aan:

“Ter Aar heeft wel meer [voorzieningen], terwijl Nieuwkoop groter is.”

1.3. Mobiliteit: behoeften, verwachtingen en ervaringen

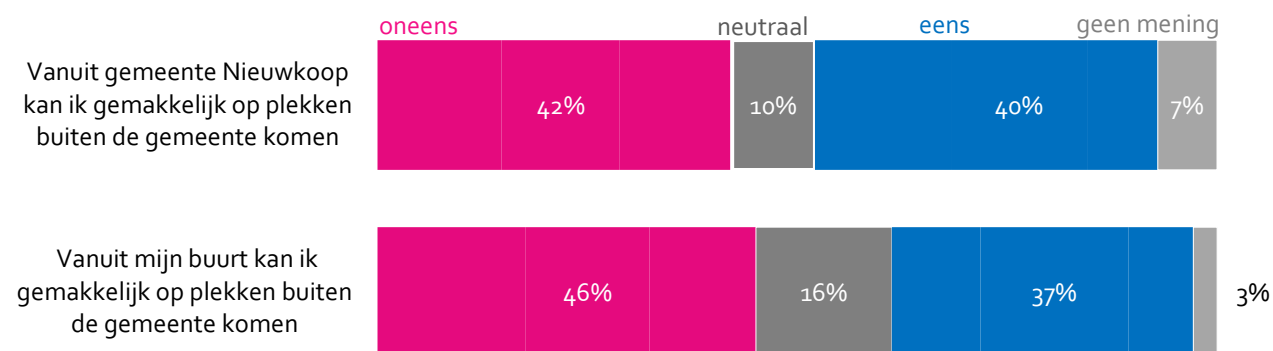
Kernbevinding: Mobiliteit is een belangrijk thema voor invullers. Bijna de helft van de invullers vindt het lastig om andere plekken te bereiken: dat geldt zowel de bereikbaarheid van andere plekken vanuit de gemeente als geheel, als vanuit de eigen buurt van inwoners. Invullers zijn in grote mate van de auto en de fiets afhankelijk om zich binnen de gemeente te verplaatsen. Voornamelijk veiligheid in het verkeer en het openbaar vervoer worden relatief negatief beoordeeld. Ook in de open antwoorden geven invullers aan behoefte te hebben aan een verbetering van het openbaar vervoer.

Invullers zijn afhankelijk van de auto en fiets om naar andere plekken binnen én buiten de gemeente te gaan

Invullers zijn verdeeld over de bereikbaarheid vanuit de gemeente Nieuwkoop: 42% geeft aan dat het niet gemakkelijk is om vanuit de gemeente Nieuwkoop op plekken **buiten** de gemeente te komen,

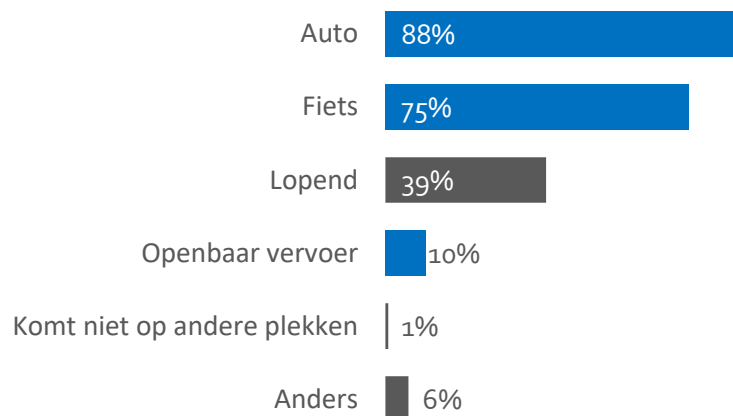
³ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Burgerpeiling Nieuwkoop, 2.14 Tevredenheid aanbod voorzieningen in de nabije omgeving.

terwijl 40% aangeeft dat dit wel gemakkelijk is. De bereikbaarheid vanuit de gemeente als geheel wordt iets positiever beoordeeld dan de bereikbaarheid vanuit de eigen buurt. Voor invullers uit Zevenhoven blijkt de bereikbaarheid iets lastiger te zijn dan voor invullers uit andere dorpen. Een mogelijke verklarende factor hiervoor is het openbaar vervoer, aangezien invullers uit Zevenhoven hier negatiever over zijn dan invullers uit andere kernen.

Figuur 4: Vraag inwonersconsultatie "Wat vindt u?" Slidervraag (N=142)

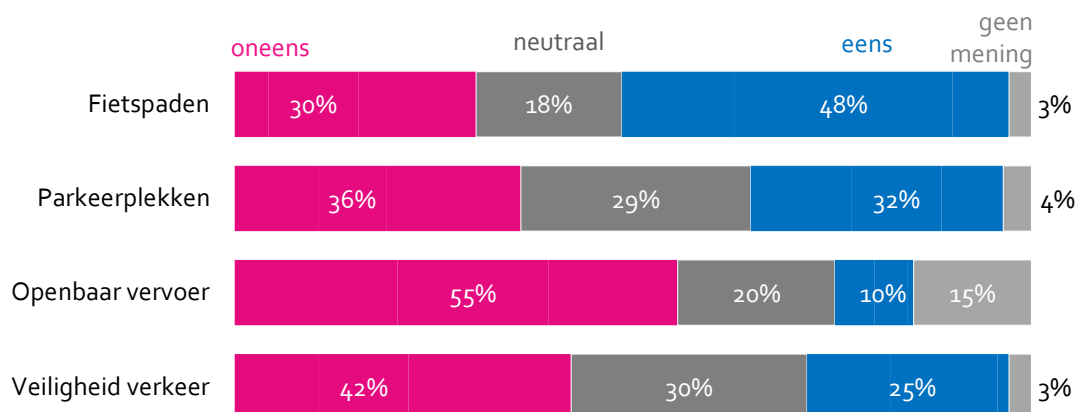
Van A naar B gaan **binnen** gemeente Nieuwkoop doen invullers voornamelijk met de auto (88%), gevolgd door de fiets (75%). Slechts 10% gebruikt het openbaar vervoer om zich binnen de gemeente te verplaatsen.

Figuur 5: Vraag inwonersconsultatie "Als u naar andere plekken in de gemeente gaat, van welk vervoersmiddel maakt u dan gebruik?" Meerkeuzevraag (N=142)

Invullers zijn relatief tevreden over fietspaden (48% tevreden). Deze tevredenheid ligt lager bij parkeerplekken (36% ontevreden) en veiligheid in het verkeer (42% ontevreden). Invullers denken het negatiefst over het openbaar vervoer: 56% van de invullers is hier ontevreden over.

Invullers uit Nieuwveen zijn meer tevreden over fietspaden, parkeerplekken en verkeersveiligheid, vergeleken met invullers uit de andere kernen. Invullers uit Ter Aar zich negatiever uit over het openbaar vervoer en de veiligheid in het verkeer.

Figuur 6: Vraag inwonersconsultatie 'Hoe tevreden bent u over de volgende dingen bij u in de buurt?' Slidervraag (N=142)

Inwoners zijn niet tevreden met het openbaar vervoer in Nieuwkoop

Uit de ideeën die invullers zelf aandroegen om de gemeente Nieuwkoop vitaal te houden kwam het verbeteren van het openbaar vervoer als één van de belangrijkste thema's naar voren.

Burgerpeiling bevestigt de lage waardering van het openbaar vervoer in Nieuwkoop

De tevredenheid van inwoners over het aanbod van openbaar vervoer in de nabije omgeving is volgens de Burgerpeiling (veel) lager dan in vergelijkbare gemeenten en (veel) lager dan het landelijk gemiddelde. Slechts 32 procent van de inwoners van Nieuwkoop is (zeer) tevreden, tegenover 50 procent in vergelijkbare gemeenten en 58 procent landelijk.⁴

Ook het ervaren voorzieningenniveau op het gebied van parkeerplaatsen voor auto's in de nabije omgeving is in Nieuwkoop lager dan in andere gemeenten. Op de vraag of er voldoende parkeerplaatsen in de nabije omgeving aanwezig zijn, gaf 47 procent van de inwoners aan het hiermee (helemaal) eens te zijn, tegenover 55 procent in vergelijkbare gemeenten en 53 procent landelijk.⁵

Het beeld over mobiliteit uit de inwonersconsultatie en de burgerpeiling wordt bevestigd in de verdiepende gesprekken met inwoners. Inwoners vinden het lastig om op andere plekken binnen de gemeente te komen, met name met het openbaar vervoer. Hiervoor is in brede zin begrip: de gemeente is groot en versnipperd. Voor de auto of met de fiets is alles goed geregeld, maar minder mobiele mensen – ouderen of jongeren – ervaren drempels. Uit de gesprekken kwam ook naar voren hoe de onderwerpen mobiliteit en de beschikbaarheid van voorzieningen op elkaar ingrijpen. Als je voor basisvoorzieningen afhankelijk bent van grotere dorpen zijn die afstanden niet voor iedereen even makkelijk te overbruggen. Zoals een inwoner aangeeft:

"De kleine dorpen zijn karig voorzien, je moet al snel zes of acht kilometer rijden, en dat is niet voor iedereen mogelijk. Kwetsbare groepen raken geïsoleerd."

⁴ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Burgerpeiling Nieuwkoop, 2.14 Tevredenheid aanbod voorzieningen in de nabije omgeving.

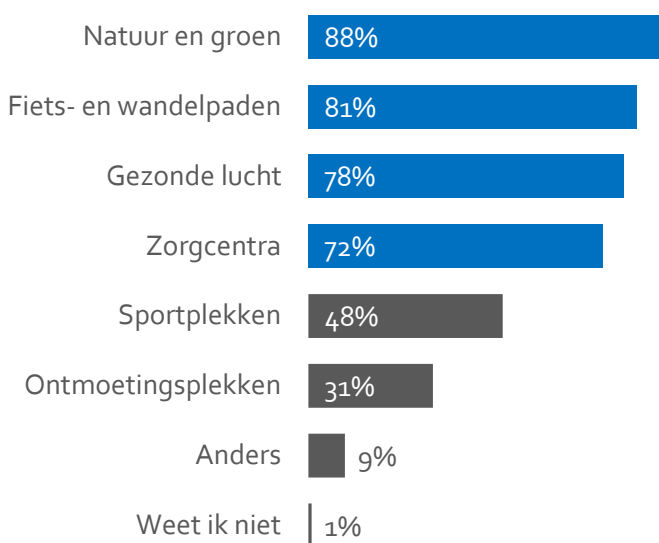
⁵ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Burgerpeiling Nieuwkoop, 2.13 Groen en parkeren in de buurt.

1.4. Gezond leven: behoeften, verwachtingen en ervaringen

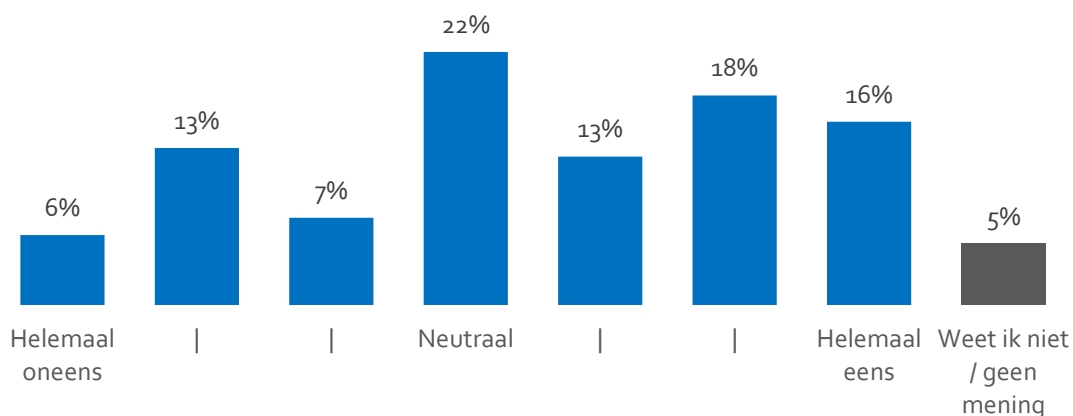
Kernbevinding: Invullers vinden onder andere natuur en groen, fiets- en wandelpaden, gezonde lucht en zorgcentra belangrijk om gezond te kunnen leven in gemeente Nieuwkoop. Onderling sociaal contact met buurtbewoners wordt erg positief beoordeeld. Invullers, het sterkst invullers uit Zevenhoven, hebben het gevoel op hun buurtbewoners te kunnen rekenen.

Invullers vinden een groene omgeving en zorg belangrijk om gezond te kunnen leven

Gezond leven heeft zowel een fysieke als een sociale kant: het kan gaan over toegang tot ziekenhuizen en sportplekken, maar ook over gezonde lucht, natuur of sociaal contact met andere inwoners. De belangrijkste dingen om gezond te kunnen leven in gemeente Nieuwkoop vinden invullers natuur en groen (88%), fiets- en wandelpaden (81%), gezonde lucht (78%) en zorgcentra (72%). Deze zorgcentra zijn, volgens invullers, relatief goed te bereiken vanuit hun buurt (47%). Voor invullers uit Zevenhoven is dit relatief iets lastiger.

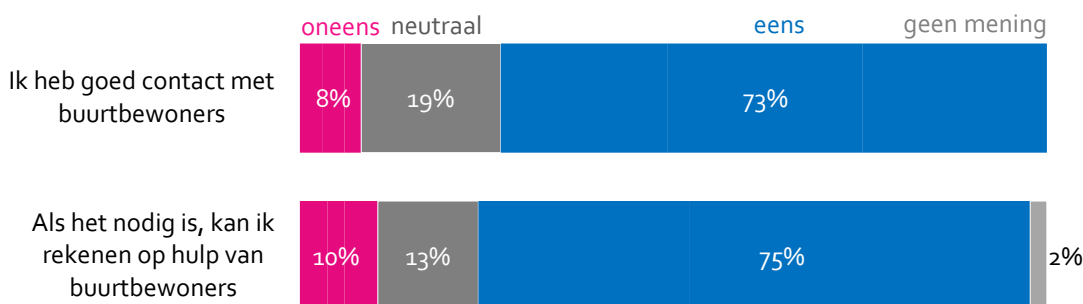

Figuur 7: Vraag inwonersconsultatie "Wat vindt u belangrijk om gezond te kunnen leven in gemeente Nieuwkoop?" Meerkeuze vraag (N=134)

Figuur 8: Vraag inwonersconsultatie "Wat vindt u? Bij mij in de buurt is het makkelijk om bij een zorginstelling te komen." Slidervraag (N=134)

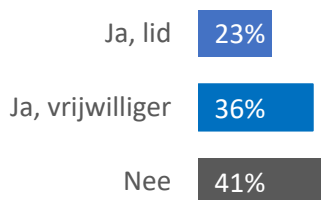
Sociaal contact is ook een aspect van gezond leven. Invullers zijn positief over het sociaal contact in de gemeente Nieuwkoop. 73% van de invullers vindt dat zij goed contact hebben met hun medebuurtbewoners. 75% vindt dat zij op hulp van buurtbewoners kunnen rekenen als dat nodig is. Het sociaal contact wordt extra positief gewaardeerd onder invullers uit Zevenhoven.

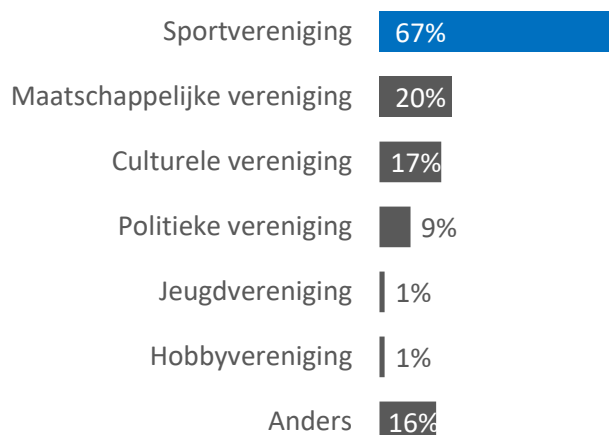
Figuur 9: Vraag inwonersconsultatie "Wat vindt u?" Slidervraag (N=134)

Invullers zijn vaak lid van (sport)verenigingen voor de sociale contacten

Het actieve verenigingsleven is kenmerkend voor de gemeente Nieuwkoop. Invullers bevestigen dat. 59% van de invullers is lid van een vereniging. De invullers die lid zijn van een vereniging dragen vaak actief bij aan hun vereniging: meer dan de helft is actief als vrijwilliger (36% van het totaal aantal invullers). De invullers zijn het vaakst lid van een sportvereniging (67%).

Figuur 10: Vraag inwonersconsultatie "Bent u lid van (een) vereniging(en) in Nieuwkoop?" Enkele keuzevraag (N=116)

Figuur 11: Vraag inwonersconsultatie "Wat voor soort vereniging is dit?" Meerkeuzevraag (N=69)

Invullers zijn vooral lid van een vereniging voor het sociaal contact dat het verenigingsleven biedt. Zij geven aan vooral lid te zijn voor de gezelligheid (58%) en om andere mensen te ontmoeten (52%). Dit sluit aan op de algemene tevredenheid over het sociaal contact in Nieuwkoop.

Figuur 12: Vraag inwonersconsultatie "Waarom bent u lid van een vereniging?" Meerkeuzevraag (N=69)

Burgerpeiling: hoge waardering gezondheidsvoorzieningen en onderling sociaal contact

De Burgerpeiling laat net als de inwonersconsultatie een hoge waardering van gezondheids- en welzijnsvoorzieningen in Nieuwkoop zien. Over het aanbod van gezondheids- en zorgvoorzieningen en welzijnsvoorzieningen is de tevredenheid in Nieuwkoop volgens de Burgerpeiling hoger dan in vergelijkbare gemeenten en hoger dan het landelijk gemiddelde. 82 procent van de inwoners in Nieuwkoop is (zeer) tevreden over het aanbod van gezondheids- en zorgvoorzieningen, tegenover 79 procent in vergelijkbare gemeenten en 78 procent landelijk. 59 procent van de inwoners van Nieuwkoop is (zeer) tevreden over het aanbod van welzijnsvoorzieningen, tegenover 54 procent in vergelijkbare gemeenten en 53 procent landelijk.⁶

Onderling sociaal contact scoort in de Burgerpeiling net als in de inwonersconsultatie hoog. Zo komt uit de Burgerpeiling naar voren dat 95 procent van de inwoners betekenisvolle sociale relaties ervaart buiten werk, school of het eigen huishouden; dat 81 procent (bijna) geen sociale eenzaamheid ervaart en dat er een bovengemiddelde participatie aan het verenigingsleven is (61 procent ten opzichte van 57 procent landelijk).⁷

Inwoners zien graag een beter onderhouden openbare ruimte

Inwoners noemen in de verdiepende gesprekken weinig verbeterpunten over het thema gezond leven, men is hierover erg positief. Belangrijke kwaliteiten om gezond te kunnen leven in de gemeente Nieuwkoop zijn volgens inwoners: schone lucht, nabije natuurrecreatie, rust en genoeg groen in de buurt. Ook geven inwoners aan dat de basisvoorzieningen voor zorg en gezondheid voldoende bereikbaar zijn.

⁶ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Burgerpeiling Nieuwkoop, 2.14 Tevredenheid aanbod voorzieningen in de nabije omgeving.

⁷ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Burgerpeiling Nieuwkoop, 5.4 Betekenisvolle sociale relaties; 5.5 Sociale eenzaamheid en 5.6 Deelname aan het verenigingsleven.

Aan het eind van de inwonersconsultatie is aan invullers gevraagd of zij nog goede ideeën hebben om de gemeente Nieuwkoop leefbaar en vitaal te houden. De verbetering van het onderhoud van openbaar groen kwam hierbij als één van de belangrijkste thema's naar voren. Een invuller zegt hier bijvoorbeeld over:

"De gemeente zou beter haar eigen groen moeten beheren en onderhouden. Openbare grasvelden en groenstroken ogen slordig met heel veel onkruid ertussen. Ook in netheid heeft de gemeente een voorbeeldfunctie!"

Ook in de verdiepende gesprekken met inwoners valt op dat het onderhoud van de openbare ruimte, met name het openbaar groen, veel wordt benoemd. Inwoners benoemen vaak dat het onderhoud ondermaats oogt en typeren de groeninrichting veelal als onkruid.

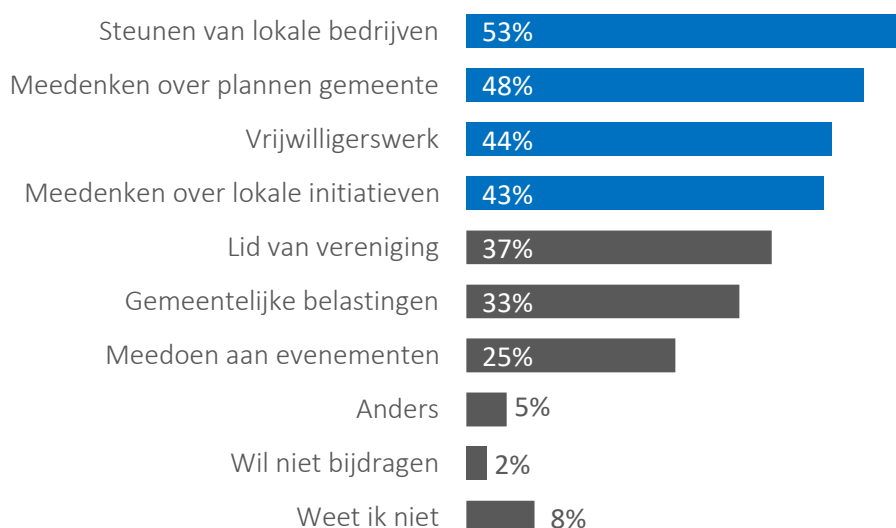

Burgerpeiling: waardering hoeveelheid groen in de buurt vergelijkbaar met elders

De Burgerpeiling laat zien dat de hoeveelheid groen in de nabije omgeving vergelijkbaar wordt gewaardeerd als elders. Op de vraag of er voldoende groen in de nabije omgeving aanwezig is, gaf 74 procent van de inwoners aan het hiermee (helemaal) eens te zijn, tegenover 78 procent in vergelijkbare gemeenten en 76 procent landelijk.⁸ De waardering uit de Burgerpeiling heeft overigens geen betrekking op het onderhoud van het openbaar groen zelf.

Invullers willen vooral bijdragen door lokale bedrijven te steunen, mee te denken én met vrijwilligerswerk

Invullers willen op verschillende manieren zelf bijdragen aan de vitaliteit van de gemeente: met de portemonnee, door mee te denken en door mee te doen. 53% geeft aan graag lokale bedrijven te ondersteunen. Invullers zijn ook bereid om mee te denken, zowel met plannen van de gemeente in het algemeen (48%) als over meer lokale initiatieven en projecten (43%), zoals een plan om de eigen straat te verbeteren. Ook dragen inwoners graag bij door zelf vrijwilligerswerk te doen (44%). Dit sluit aan op het eerder beschreven verenigingsleven waarin vrijwilligers een belangrijke rol spelen.

Figuur 13: Vraag inwonersconsultatie "Hoe wilt u bijdragen aan de leefbaarheid van gemeente Nieuwkoop?" Meerkeuzevraag (N=207)

⁸ Waarstaatjegemeente.nl (2023). Burgerpeiling Nieuwkoop, 2.13 Groen en parkeren in de buurt.

2. Gemeentelijk beleid en de aansluiting op het inwonersperspectief

Dit hoofdstuk gaat in op het beleid van de gemeente Nieuwkoop ten aanzien van vitale dorpskernen en hoe dit beleid wordt uitgevoerd. Er wordt ingegaan op de visie, ambities en doelstellingen van de gemeente en hoe dit wordt vertaald naar de uitvoering. Vervolgens wordt geanalyseerd in hoeverre dit beleid aansluit bij het perspectief van de inwoners, op basis van de onderwerpen die inwoners belangrijk vinden. Daarbij is er ook aandacht voor de manier waarop inwoners en ondernemers bij het beleid rondom vitale dorpskernen betrokken werden en worden. Daarmee geeft dit hoofdstuk antwoord op de volgende deelvragen:

3. Welke visie, ambities en doelstellingen heeft de gemeente geformuleerd met het oog op leefbare en vitale dorpskernen en hoe zijn deze uitgewerkt in beleids- en uitvoeringsplannen?
4. In hoeverre worden beleids- en uitvoeringsplannen uitgevoerd conform planning?
5. In hoeverre sluiten visie, ambities en doelstellingen van de gemeente aan op de behoefte, verwachting en ervaring van inwoners?
6. Hoe zijn en worden inwoners en ondernemers betrokken bij het gevoerde beleid op het gebied van vitale dorpskernen?

2.1. Visie, ambities en doelstellingen voor vitale dorpskernen

Kernbevinding: Het streven naar een vitaal Nieuwkoop met sterke en aantrekkelijke dorpscentra staat centraal in de gemeentelijke visie. Er is echter geen duidelijke samenhang tussen de ambities en doelen uit verschillende beleidsvelden die wel allemaal raken aan het streven naar vitale kernen.

Het streven naar sterke en vitale dorpen is een centrale ambitie voor de gemeente

In de diverse gemeentelijke beleidskaders is het streven naar vitale dorpskernen een steeds terugkerend thema. Blijkens de gevoerde interviews wordt dit streven door raad, college en organisatie gezien als een 'vanzelfsprekende' ambitie. Een ambitie die niet alleen terugkomt in het beleidskader, maar volgens gesprekspartners ook in de praktijk wordt doorleefd.

Onder vitaliteit kan veel worden geschaard, en dat is ook terug te zien in de overkoepelende visie van de gemeente. In het coalitieakkoord wordt het streven naar sterke en vitale dorpen bijvoorbeeld geformuleerd als: "een gemeente met voldoende woningen, een groene omgeving die uitnodigt tot bewegen, een actief verenigingsleven en een goed voorzieningenniveau, waaronder moderne scholen en levendige dorpscentra."⁹ Ook de gezondheid van inwoners en mogelijkheden voor recreatie worden hiermee in verband gebracht. De gemeente stelt een groot aantal doelen centraal in het streven naar sterke en vitale dorpen, zoals het versnellen van de woningbouw, het verbeteren van verkeer en mobiliteit, het versterken van sociale cohesie met Integrale Kindcentra en het versterken van de centrumontwikkeling in de dorpen Nieuwkoop en Ter Aar.¹⁰

De Omgevingsvisie van Nieuwkoop gaat ook uitgebreid in op het streven naar sterke en vitale dorpen. Sterke dorpen hebben volgens de Omgevingsvisie goede woningen, winkels en voorzieningen.

⁹ Gemeente Nieuwkoop (2022). Coalitieakkoord 2022-2026 Aan de slag met Nieuwkoop, p. 4.

¹⁰ Ibid.

Daarnaast moet in sterke dorpen sprake zijn van bloeiende verenigingen en bedrijven die betrokken zijn bij de dorpen.¹¹ De gemeente formuleert daarbij de volgende ambities voor het behouden en ontwikkelen van sterke dorpen: extra woningen in alle dorpen; het dorps karakter behouden; bereikbaar én leefbaar; historie en natuur geven identiteit; levendig door toerisme; zelfvoorzienende dorpen; aantrekkelijke werkplekken en multifunctionele accommodaties.

In de Omgevingsvisie zijn voor de verschillende dorpskernen specifieke aandachtspunten geformuleerd, die voor een deel bij de inwoners van Nieuwkoop zelf zijn opgehaald. Daarbij wordt steeds per dorpskern aangegeven wat de dorpskern volgens inwoners kenmerkt en welke toekomstige ontwikkelingen er voorzien zijn. De inwoners van Noorden willen bijvoorbeeld dat het dorp zich ontwikkelt van “tuindersdorp aan de doorgaande weg tot toegangspoort naar stilte en natuurtoerisme, met voldoende woningen en goede voorzieningen voor inwoners en bezoekers.” En in Woerdense Verlaat vinden inwoners het behoud van jongeren in de dorpskern belangrijk, onder meer door het realiseren van een IKC en de bouw van nieuwe woningen.¹²

Spiegel: aansluiting bij de wensen van inwoners

In de overkoepelende visie van de gemeente op vitale dorpskernen komen wonen, groen, mobiliteit en voorzieningen als belangrijke thema's naar voren. Dit zijn ook de onderwerpen die inwoners van Nieuwkoop belangrijk vinden. De gemeente heeft daarbij ook oog voor specifieke problemen die inwoners belangrijk vinden, zoals beperkte bereikbaarheid met openbaar vervoer en de afname van het aantal voorzieningen in de kleinere kernen.

Er is geen overkoepelend afwegingskader voor vitale dorpskernen

De overkoepelende visie op vitale dorpskernen, en de ambities en doelen die hiermee samenhangen, worden in theorie uitgewerkt in visiedocumenten en beleidskaders voor specifieke inhoudelijke thema's. Dit zijn bijvoorbeeld de woonvisie, het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan en de beleidsvisie detailhandel. In elk van deze beleidskaders zijn acties uitgewerkt die raken aan vitale dorpskernen. In de paragrafen 2.2, 2.3. en 2.4. wordt nader ingegaan op het beleid van de gemeente voor de thema's voorzieningen, mobiliteit en gezond leven.

Zoals ook in de gevoerde interviews naar voren kwam zijn er weinig Nieuwkoopse beleidskaders die níet raken aan het onderwerp vitale dorpskernen. De samenhang hiertussen is echter, of juist daardoor, niet duidelijk. Het streven naar vitale dorpskernen vertaalt zich op beleidsniveau in een opsomming van ambities, doelen en acties, waarvan niet duidelijk is hoe deze zich tot elkaar verhouden. Het is hierdoor lastig om te bepalen welke doelen voor vitale dorpskernen voor de gemeente prioriteit hebben. Ook is niet geformuleerd hoe wordt bepaald of ambities en doelen (voldoende) worden bereikt.

De gemeente betreft inwoners en ondernemers bij het streven naar vitale dorpskernen

De gemeente Nieuwkoop vindt het belangrijk om inwoners, ondernemers en andere organisaties te betrekken bij de uitvoering van het beleid, zo geven gesprekspartners aan. Inwoners en ondernemers worden blijken de gevoerde gesprekken vooral betrokken bij de beleidsvorming: het bepalen van ambities en doelen. Zo heeft er bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie een uitgebreid participatietraject plaatsgevonden dat onder meer bestond uit individuele gesprekken met inwoners en ondernemers, grotere bijeenkomsten in de verschillende dorpen en digitale vragenlijsten. De inbreng die uit al deze activiteiten naar voren kwam is vervolgens verwerkt in de Omgevingsvisie. Uit deze

¹¹ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Omgevingsvisie*, pp.15-17.

¹² Gemeente Nieuwkoop (2021). *Omgevingsvisie*, pp. 30-31.

activiteiten kwam bijvoorbeeld naar voren welke thema's inwoners belangrijk vinden voor een vitaal Nieuwkoop, zoals groen, ruimte en het dorpse karakter van de gemeente. Ook kwam naar voren wat er volgens inwoners beter kan: het openbaar vervoer, het winkelaanbod, verkeersveiligheid en bereikbaarheid.¹³

Ook bij de totstandkoming van andere beleidskaders zijn inwoners vooraf door de gemeente betrokken en bevestigd. Voorbeelden die in de gevoerde interviews zijn genoemd zijn onder andere de beleidsvisie detailhandel en het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan. Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat er kansen liggen om inwoners meer te betrekken bij de uitvoering van het beleid. Zo werd door gesprekspartners benoemd dat de gemeente na het vaststellen van een bepaald beleidskader vaak niet terugkomt bij de inwoners die aan de voorkant hebben meegedacht.¹⁴

De dorpsraden hebben een belangrijke rol als klankbord voor de gemeente

De dorpsraden hebben een bijzondere positie in de Nieuwkoopse samenleving. Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat de dorpsraden op initiatief van de gemeente in het leven zijn geroepen. Na de gemeentelijke herindeling in 2007 had de gemeente behoefte aan een manier om de binding met de verschillende dorpen te kunnen borgen. In de loop der jaren zijn er verschillende dorpsraden in het leven geroepen. De dorpsraden vormen als het ware de oren en ogen van de inwoners in de dorpskernen. Hoewel de werkwijze van iedere dorpsraad wisselt, zijn alle dorpsraden gericht op het versterken van de cohesie in de dorpen en vormen ze vaak een klankbord voor de gemeente.¹⁵

De gemeente heeft spelregels opgesteld voor de participatie van dorpsraden. Deze spelregels omvatten basisafspraken tussen de gemeente en de dorpsraden om de samenwerking te bevorderen. De afspraken maken onder andere helder dat de dorpsraden vroegtijdig door de gemeente worden betrokken bij beleidsvorming, maar dat dorpsraden ook op eigen initiatief advies kunnen uitbrengen of inwonersbijeenkomsten kunnen organiseren.¹⁶

Verscheidende dorpsraden hebben een dorpsplan met speerpunten voor hun dorp of dorpen opgesteld, vaak op basis van enquêtes die de dorpsraden onder inwoners hebben uitgezet. Hier geven de dorpsraden verschillend invulling aan. De dorpsvereniging Nieuwveen en de dorpsraad De Koet hebben bijvoorbeeld in het dorpsplan een uitgebreide visie op (regionale) onderwerpen als de provinciale structuurvisie, glastuinbouw en Natura2000 opgenomen. De meeste dorpsraden hebben in het dorpsplan voornamelijk concrete wensen geformuleerd over thema's als verkeersveiligheid (snelheidscontroles), voldoende winkelaanbod en ontmoetingsplekken voor jongeren en ouderen.

De dorpsraden houden niet dezelfde termijnen aan bij het herijken of opnieuw vaststellen van dorpsplannen. Een deel is opgesteld in 2010/2011 en daarna niet herijkt. Een aantal andere dorpsraden heeft in de loop der jaren wel aanpassingen gemaakt. De dorpsraad van Zevenhoven en Noordeinde deed dit als laatste in 2018.

¹³ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Denkmee-verslag Omgevingsvisie Nieuwkoop*, pp. 8-9.

¹⁴ Uit de feitenverificatie komt naar voren dat de gemeente inwoners, ondernemers, verenigingen en (maatschappelijke) instellingen met de factor C-methode wil betrekken bij het beleid en de gemeentelijke plannen en projecten. In het participatiebeleid van Nieuwkoop is vastgelegd dat factor C bij grotere projecten wordt toegepast. Factor C houdt in dat gemeentelijk medewerkers omgevingsgericht te werk gaan, waarbij de inhoud van het werk en de communicatie daarover richting inwoners en organisaties als dorpsraden niet langer organisatorisch gescheiden zijn. De raad zal in het voorjaar van 2025 nader worden geïnformeerd over deze methode.

¹⁵ Gemeente Nieuwkoop (n.d.). Dorpsraden, geraadpleegd op 11 december 2024: <https://www.nieuwkoop.nl/dorpsraden>.

¹⁶ Gemeente Nieuwkoop (2015). *Spelregels voor samenwerking dorpsraden en gemeente*.

Dorpsraad	Dorpen	Meest recente dorpsplan opgesteld
Dorpsvereniging Nieuwveen	Nieuwveen	7 januari 2010
Dorpsraad Rondom de Plassen	Langeraar, Papeveer	15 maart 2011
Dorpsraad De Koet	Noorden, Noordse Dorp, Noordse Buurt	9 februari 2011
Dorpsraad Vrouwenakker	Vrouwenakker	April 2012
Dorpsraad Woerdense Verlaat	Woerdense Verlaat	2014
Dorpsraad Het Vosje	Ter Aar en Korteraar	29 oktober 2015
Dorpsraad Zevenhoven en Noordeinde	Zevenhoven en Noordeinde	30 mei 2018

Gesprekspartners geven aan dat de gemeente over ieder dorpsplan contact heeft gehad met de betreffende dorpsraad om te bepalen wat er wel of niet mogelijk is. In het dorpsplan van dorpsraad De Koet uit 2010 is voor veel actiepunten de reactie van de gemeente integraal opgenomen. Een voorbeeld is de wens om een volkstuinencomplex te maken. De gemeente heeft hier destijds op gereageerd dat dit gegeven de bestaande bestemming natuur niet mogelijk is en dat hier dus een bestemmingsplanwijziging voor nodig zou zijn.¹⁷ In de uitgebreide reactie van de gemeente op het dorpsplan voor Ter Aar en Korteraar wordt daarnaast benoemd dat de gemeente de komst van een hospicehuis zou toejuichen, maar dit wel als een particulier initiatief te zien.¹⁸

Gesprekspartners vanuit zowel gemeente als dorpsraden geven aan dat de onderlinge samenwerking in principe goed is, maar dat er wel verbetermogelijkheden zijn. Er is veel waardering voor de coördinator dorpsgericht werken, die door de gemeente is aangewezen als de schakel tussen de dorpsraden en de gemeentelijke organisatie. De coördinator faciliteert en stimuleert de onderlinge samenwerking en bewaakt het principe dat de dorpsraden tijdig door de gemeente worden betrokken bij het beleid. Het is daarbij wel van belang dat deze functie op de langere termijn geborgd blijft, omdat een interventie van de coördinator volgens gesprekspartners vaak de doorslag geeft of een dorpsraad inderdaad tijdig wordt betrokken. Gesprekspartners geven verder aan dat iedere dorpsraad een jaarplanning van de gemeente krijgt, waarin de dorpsraad kan zien met welke (ruimtelijke) projecten de gemeente het komende jaar aan de slag gaat. De dorpsraden worden vervolgens uitgenodigd om te reageren met aanvullingen op de planning en bespreken dit met betrokken ambtenaren. Gesprekspartners geven aan dat het per beleidsveld en soms ook per medewerker afhangt of dit laatste ook daadwerkelijk gebeurt. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie zijn de dorpsraden daarnaast uitgenodigd om hun inbreng te delen.

2.2. Voorzieningen: beleid, uitvoering en aansluiting bij de inwoners

Kernbevinding: het op peil houden van het lokale voorzieningenniveau is een belangrijke prioriteit van de gemeente Nieuwkoop. De gemeente focust daarbij onder meer op het winkelbestand in de dorpskernen, zowel detailhandel als supermarkten. De inzet van de gemeente op dit thema sluit aan bij wat inwoners belangrijk vinden, hoewel dit niet altijd de uitkomst heeft die inwoners graag willen (zoals het verdwijnen van de supermarkt in Langeraar).

¹⁷ Dorpsraad De Koet (2010). Dorpsplan van Noorden, Noordse Buurt en Noordse Dorp, p. 25.

¹⁸ Gemeente Nieuwkoop (2016). Reactie gemeente Nieuwkoop op dorpsplan Ter Aar en Korteraar, p. 5.

Bestaande beleidskaders over het voorzieningenniveau lopen af, maar in o.a. centrumplannen en op projectmatige basis is er aandacht voor het voorzieningenniveau

Uit de overkoepelende visiedocumenten blijkt dat de gemeente het op peil houden van het voorzieningenniveau als een prioriteit heeft. Voorzieningen betreffen volgens de gemeente alle faciliteiten en diensten die beschikbaar zijn voor inwoners in de diverse kernen. Dit zijn bijvoorbeeld winkels, horeca, ontmoetingsplaatsen, sportplekken en recreatiegelegenheden. Hiervoor ziet de gemeente een aantal uitdagingen en kansen. Veel van de vigerende beleidskaders lopen op (korte) termijn af, zoals de beleidsvisie detailhandel (2020) en de nota recreatie en toerisme (2020) en het handelingskader recreatie en toerisme (2021). Nieuwkoop kent net als veel andere gemeenten geen overkoepelend beleidsplan voor voorzieningen. De ambities en doelen ten aanzien van voorzieningen zijn, naast in de genoemde beleidskaders, vooral terug te zien in gerichte plannen, zoals de centrumplannen voor dorpskernen.

Onderscheid in A-, B- en C-kernen: niet meer gehanteerd, maar nog wel van invloed

Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat de gemeente langere tijd onderscheid heeft gemaakt tussen de dorpen door deze te benoemen als A-, B-, of C-kern. De visie hierachter was dat ieder dorp een passend voorzieningenniveau moet hebben, maar dat dit vanwege de grootte en sociale basisstructuur van ieder dorp kan verschillen. Niet ieder dorp heeft de draagkracht om bijvoorbeeld een supermarkt of een winkelcentrum hebben. Kleinere dorpen zouden daarom kunnen profiteren van de voorzieningen in de grotere kernen. Het onderscheid in A-, B-, en C-kernen kwam onder meer terug in de woonvisie 2016-2025,¹⁹ maar ook in andere beleidskaders. Volgens gesprekspartners wordt dit onderscheid in de praktijk niet meer gehanteerd (dit is bij de inwerkingtreding van de omgevingsvisie vervallen), maar is dit nog wel van invloed op hoe inwoners naar het voorzieningenniveau in Nieuwkoop kijken. De gedachte daarbij is dat inwoners in de kleinere dorpen het gevoel hebben dat de gemeente vooral kijkt naar de grote kernen: Nieuwveen, Nieuwkoop en Ter Aar. De gemeente probeert hier op in te spelen door de laatste jaren nadrukkelijk te investeren in voorzieningen in de kleinere kernen, zoals door het realiseren van IKC's.

Onder voorzieningen valt ook de aanwezigheid van voldoende winkels. In de Omgevingsvisie benadrukt de gemeente het belang van levendige winkelstraten.²⁰ De gemeente Nieuwkoop hanteert voor de detailhandel de beleidsvisie detailhandel als leidraad. Het centrale doel van dit document is het vitaal houden van bestaande winkelcentra. Daarnaast dient de beleidsvisie als input voor de centrumplannen. De beleidsvisie loopt in 2024 af. Momenteel is er blijkens de gevoerde gesprekken nog geen zicht op actualisering van de beleidsvisie.

In de genoemde visie voor detailhandel noemt de gemeente een aantal doelen. Een aantal van deze doelen raken het thema vitale dorpskernen:

- / Behoud van vitale winkelcentra in de kernen;
- / Behoud van het boodschappenaanbod in de kernen om de leefbaarheid en consumentenverzorging op peil te houden. Het lokale draagvlak is daarbij bepalend;
- / Concentratie van detailhandel in winkelgebieden en afbouwen van verspreide bewinkeling;
- / Adequaate richting geven aan nieuwe initiatieven die leiden tot versterking van de beoogde winkelstructuur;

¹⁹ Gemeente Nieuwkoop (2016). Woonvisie 2016-2025.

²⁰ Gemeente Nieuwkoop (2021). Omgevingsvisie, pp. 12-16.

- / Inzetten op de kwaliteiten en kracht van de gemeente Nieuwkoop, de kernen en de ondernemers;
- / Intensiveren van samenwerking: in winkelgebieden, tussen winkelgebieden en met de gemeente (zowel in de winkelgebieden afzonderlijk als de winkelgebieden als collectief);
- / Versterken van de woonfunctie in de diverse centrumgebieden, waarbij er aandacht moet zijn voor de levendigheid versus de leefbaarheid en de locaties waar wonen op de begane grond wordt mogelijk gemaakt;

Bij het opstellen van het beleid in 2019 bleek dat de detailhandel onder druk staat, mede door het afgenomen aantal winkels in de dorpen. De gemeente vermeldt in het beleidsplan dat het niet-dagelijks winkelaanbod in de grote dorpscentra (o.a. Nieuwkoop en Ter Aar) afnam, onder meer door de opkomst van online winkelen. Gezien het feit dat er o.a. in de woonvisie is vermeld dat de kleine dorpen moeten profiteren van de voorzieningen van de grote kernen, zet dit het voorzieningenniveau van alle kernen onder druk.

Ontwikkelingen rond de supermarkten als voorbeeld voor de te maken afwegingen

In de gevoerde interviews is veel gesproken over de ontwikkelingen rond de supermarkten in de gemeente Nieuwkoop. Gesprekspartners noemen deze ontwikkelingen als goed voorbeeld van de afwegingen die de gemeente moet maken als het om voorzieningen gaat. Zowel in Zevenhoven als in Langeraar stopten de exploitanten van de lokale supermarkten. In beide dorpen is vervolgens het initiatief genomen om de supermarkt voor het dorp te behouden: in Zevenhoven betrof dit de dorpsvereniging, in Langeraar een particuliere initiatiefnemer.²¹ In Zevenhoven is tot een oplossing gekomen waarbij de dorpsvereniging de supermarkt zelf gaat exploiteren, en de gemeente hiervoor budget beschikbaar heeft gesteld (zie ook hoofdstuk 3 over de rol van de raad hierbij). In Langeraar is het initiatief voor een nieuwe volwaardige supermarkt om uiteenlopende redenen niet gelukt, hoewel de gemeente wel heeft meegedacht over de mogelijkheden. Er wordt wel in de bredere centrumontwikkeling in Langeraar gekeken naar het behoud en versterken van het lokale winkelbestand.²²

Centrumplannen als kader voor de ontwikkeling van de dorpscentra

De gemeente heeft voor twee dorpskernen centrumplannen opgesteld. In deze plannen heeft de gemeente uitgewerkt hoe zij de dorpscentra willen aanpakken om het lokale voorzieningenniveau te behouden en waar mogelijk te versterken.

Centrumplan De Huiskamer van Nieuwkoop

Voor de kern Nieuwkoop is een centrumplan opgesteld door de gemeente. De ruimtelijke visie en centrumplan “de huiskamer van Nieuwkoop” zijn in 2021 vastgesteld. Het doel van het centrumplan is om het Reghthuysplein te ontwikkelen tot een toeristisch centrum en een aangename verblijfsplek voor de inwoners. De gemeente zag aanleiding voor het plan omdat de kern te maken had met leegstand en niet als levendig werd ervaren.²³ Daarnaast ziet de gemeente veranderende behoeften van inwoners en toeristen. Bijvoorbeeld betreffende (online) winkelen, daghoreca en de 24-uurseconomie.²⁴ Om dit te realiseren is in samenspraak met betrokkenen een uitvoeringsplan

²¹ Gemeente Nieuwkoop (2024). Jaarstukken 2023, pp. 24-25.

²² Gemeente Nieuwkoop (2024). Onzekerheid over nieuwe supermarkt Langeraar, geraadpleegd op 11 december 2024: <https://www.nieuwkoop.nl/onzekerheid-over-nieuwe-supermarkt-langeraar>.

²³ Centrumplan Nieuwkoop, p. 2.

²⁴ Centrumplan Nieuwkoop, p. 8.

voor de herinrichting van het historisch centrum ontwikkeld. Het uitvoeringsplan betreft onder andere wijzigingen van parkeermogelijkheden, het creëren van verblijfsplekken en vergroening.

Masterplan Dorpshart Ter Aar

De gemeente en projectontwikkelaar Kavel Vastgoed stelden samen aan een plan op voor de vernieuwing van het Dorpshart van Ter Aar. De missie is "Het creëren van een Dorpshart waarmee het centrumgebied duurzaam wordt versterkt en de aantrekkingskracht groeit." De gemeente noemt dat dit betekent dat er evenementen worden georganiseerd en dat mensen er een boodschappen kunnen doen en gebruik kunnen maken van horecagelegenheden.

Herstructurering was volgens de gemeente nodig omdat het uitdagender werd het winkelaanbod compleet te houden. Men ervaarde een gebrek aan karakter. Daarnaast zal het woningaanbod flink uitbreiden. Tot slot is er door het verplaatsen van een sporthal naar het nieuwe IKC een braakliggend stuk grond bijgekomen.

Om het dorpshart levendig te maken vestigt de gemeente de aandacht op het inzetten van landschappelijke dragers als de basis voor het Dorpshart, samenhang in de ruimtelijke structuur van het centrum, een nieuw winkelgebied 'in een achtje', meer wonen in het centrum, een heldere routing en goede bereikbaarheid van het centrum en meer aandacht voor groen en water.²⁵

De gemeente ziet IKC's als stimulans voor de leefbaarheid van de dorpen

De gemeente Nieuwkoop heeft de ambitie om in ieder dorp een basisschool te willen behouden, bij voorkeur in de vorm van een Integraal Kindcentrum (IKC). IKC's worden door de gemeente gezien als ontmoetingsplek voor jong en oud, die daarmee de sociale cohesie in de dorpen kunnen versterken.²⁶ Inmiddels wordt er in Langeraar gebouwd aan het IKC De Poel en start in 2025 de bouw van IKC De Sluis in Woerdense Verlaat. In Nieuwveen worden in 2025 stappen gezet ter voorbereiding op de nieuwbouw van een IKC.²⁷ In de gevoerde interviews is aangegeven dat de bouw van IKC's volgens zowel de gemeente als inwoners een cruciale stap is om de leefbaarheid in de dorpen te waarborgen. Als de gemeente hierin minder zou investeren, zou de leefbaarheid volgens gesprekspartners sterker afnemen.

Spiegel: aansluiting bij de wensen van inwoners

Invullers zijn over het algemeen tevreden met de hoeveelheid voorzieningen in hun buurt. Veel inwoners hebben wel behoefte aan meer voorzieningen. Het gaat dan vooral om winkels, horeca en ontmoetingsplekken. De inzet van de gemeente sluit aan op de type voorzieningen waar inwoners aanvullende behoefte aan hebben. Het voormalige onderscheid tussen A-, B- en C-kernen is voor inwoners nog herkenbaar: de behoefte aan meer voorzieningen verschilt tussen de dorpen. De IKC's spelen een belangrijke rol in het nivelleren van de verschillen tussen de kernen. Daarnaast is het verdwijnen van de supermarkt in Langeraar een voorbeeld dat – ondanks de inspanningen van de gemeente – een andere uitkomst had dan wat inwoners graag hadden gezien.

²⁵ Masterplan Dorpshart ter Aar 26-04-2023, p. 32.

²⁶ Gemeente Nieuwkoop (2022). Coalitieakkoord 2022-2026 Aan de slag met Nieuwkoop, p. 6.

²⁷ Gemeente Nieuwkoop (2024). Programmabegroting 2025-2028, p. 10.

2.3. Mobiliteit: beleid, uitvoering en aansluiting bij de inwoners

Kernbevinding: de gemeente zet in haar beleid in op het verbeteren van openbaar vervoer en duurzame mobiliteit. In de praktijk maken veel Nieuwkoopers nog gebruik van de auto. De gemeente deelt de frustratie van veel inwoners over de knelpunten in het openbaar vervoer, met name waar het gaat om de onderlinge verbinding tussen de dorpen. Het openbaar vervoer blijft ook in de komende jaren een aandachtspunt, hoewel er met de nieuwe OV-concessie wel verbeteringen worden verwacht.

Het verbeteren van openbaar vervoer en duurzame mobiliteit staan centraal

In de omgevingsvisie komt het thema mobiliteit terug in de verschillende thema's. Zo benoemt de gemeente dat het openbaar vervoer, fiets- en wandelpaden voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Daarnaast wil de gemeente duurzame mogelijkheden voor mobiliteit stimuleren, bijvoorbeeld door het aanleggen van versterken van fietsroutes en het stimuleren van deelautogebruik en elektrisch vervoer. De omgevingsvisie benadrukt dat mobiliteit altijd mee moet worden genomen bij ruimtelijke indeling. Wijken en wegen moeten zo worden ingericht dat ze met toekomstige veranderingen op het gebied van mobiliteit kunnen meebewegen.²⁸

Een ander doel is het verbeteren van de verkeersveiligheid en leefbaarheid in de kernen. Door aanpassingen te verrichten bij de geconstateerde knelpunten in de kernen en bij toekomstige woningbouw ontwikkelingen wil de gemeente haar wegen verkeersveiliger en leefbaarder maken. De focus ligt hierbij vooral op de kwetsbare verkeersdeelnemer. In de omgevingsvisie geeft de gemeente ook aandacht aan verkeersoverlast, al is dit onderwerp minder nadrukkelijk aanwezig dan bereikbaarheid en duurzaamheid. In de omgevingsvisie vermeldt de gemeente dat zij verkeersoverlast tegen wil gaan door te onderzoeken of centra autoluw kunnen worden. Parkeren in de centra moet zoveel mogelijk gratis blijven, ondanks dat dit mogelijk niet bijdraagt aan het verminderen van auto's in de centra. Openbaar vervoer zal een aantrekkelijk alternatief moeten worden.

Voor het beheer van de openbare ruimte, waaronder de wegen in Nieuwkoop, heeft de gemeenteraad verschillende beheerplannen vastgesteld. In het beheerplan wegen is het uitgangspunt dat de wegen worden onderhouden volgens de 'levenscyclus' van de verharding. Hiermee is voor de komende 25 jaar in beeld welke onderhoudsacties nodig zijn. Dit betreft planmatig klein onderhoud, groot onderhoud of wegreconstructies. In 2025 zal het beheerplan wegen worden herzien.²⁹

De gemeente ziet het belang van toegankelijk openbaar vervoer, maar heeft daarvoor weinig instrumenten in handen

Het Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan (GVVP), opgesteld in 2020, is op het gebied van mobiliteit het centrale beleidskader. De gemeente zet hiermee in op betere bereikbaarheid van de dorpskernen. De gemeente wil dit onder meer realiseren door openbaar vervoer en de langzame verkeersdeelnemer (voetganger en fiets) te faciliteren. Zowel het openbaar vervoer als de fiets moet volgens het GVVP een duurzaam alternatief worden voor de auto in de gemeente. De gemeente wilde dit verbeteren door bijvoorbeeld door in te zetten op een snellere verbinding van station Alphen aan den Rijn naar de sneltram in Uithoorn, via Nieuwkoop. Daarnaast moet de verbinding tussen de kernen volgens de gemeente verbeteren. Daarvoor staan verschillende ingrepen op de rol, waaronder verbindingswegen voor nieuwe woningbouwlocaties, zoals rondom Ter Aar.

²⁸ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Omgevingsvisie*, p. 15.

²⁹ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Beheerplan wegen 2021-2025*; Gemeente Nieuwkoop (2024). *Programmabegroting 2025-2028*, p. 60.

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat het openbaar vervoer in de gemeente Nieuwkoop vier jaar na het vaststellen van het GVVP nog steeds een knelpunt is. De provincie Zuid-Holland is de bevoegde overheid bij het gunnen van de openbaar vervoersconcessie. De gemeente Nieuwkoop ligt in het concessiegebied Zuid-Holland Noord. Per december 2024 verzorgt een nieuwe vervoerder voor een periode van 13 jaar het busvervoer in dit concessiegebied. In de nieuwe concessie gaat de frequentie van buslijnen omhoog en komt er deur-haltevervoer.³⁰ Tegelijkertijd zien zowel de gemeente als inwoners dat de ligging van Nieuwkoop in het grensgebied van drie provincies een uitdaging is voor de bereikbaarheid tussen de dorpen onderling. De meeste inwoners van Nieuwkoop maken daarom voor het verkeer tussen de dorpen gebruik van de auto, omdat het openbaar vervoer vaak geen redelijk alternatief is. De gemeente levert inspanningen om het bereik tussen de dorpen onderling te verbeteren, onder meer door hierover gesprekken te voeren met omliggende gemeenten en de vervoerder over de inzet van servicelijnen.³¹ Verder faciliteert de gemeente particuliere initiatieven als de buurtbus om de bereikbaarheid tussen dorpen onderling te vergroten.

De buurtbus als middel om de bereikbaarheid te vergroten

Vanwege de soms beperkte aansluiting op het openbaar vervoer in de verschillende dorpen hebben inwoners het initiatief genomen om met een buurtbus te gaan rijden. De Buurt Oproep Bus of BOB-bus is speciaal bedoeld voor ouderen uit Ter Aar, Langeraar, Korteraar en Papenveer. De buurtbus haalt passagiers thuis op en brengt ze naar een bestemming binnen een straal van 15 kilometer. De bus rijdt op maandag t/m vrijdag tussen 08.00 en 22.00 u en op zaterdag tussen 08.00 en 18.00 u.³² Daarnaast is er een buurtbus Langeraar (via Ter Aar, Papenveer, Nieuwveen, Langeraar, Rijnsaterwoude en Jacobswoude Kruisweg naar Ter Aar) en in de daluren rijdt er een buurtbus van Woerden via Zegveld naar Woerdense Verlaat en Noorden.³³

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat de gemeente particuliere initiatieven als de BOB-bus waardeert en wil stimuleren. Momenteel wordt er binnen de gemeente ook nagedacht om in aanvulling op deze initiatieven en commerciële alternatieven als de OV-taxi en regiotaxi aan te sluiten op de deelauto's van de ANWB (automaatje).

Spiegel: aansluiting bij de wensen van inwoners

Invullers zijn verdeeld over de bereikbaarheid vanuit de gemeente Nieuwkoop. Vier op de tien invullers vindt het lastig om vanuit de gemeente andere plekken te bereiken. Invullers zijn vooral negatief over het openbaar vervoer, verkeersveiligheid en parkeerplekken. Inwoners zijn afhankelijk van de auto en de fiets om zich binnen de gemeente te verplaatsen. De gemeente heeft zicht op de knelpunten die inwoners aanwijzen en heeft daar beleid op geformuleerd, maar loopt – vooral op het gebied van openbaar vervoer – tegen beperkingen aan. Ondanks de inspanningen van de gemeente blijven deze knelpunten voor inwoners voorsnog aan de orde van de dag.

³⁰ Gemeente Nieuwkoop (2024). Jaarstukken 2023, p. 19; De Nieuwkoper (2024). Openbaar Vervoer in Nieuwkoop, geraadpleegd op 12 december 2024: <https://nieuwkoper.nl/openbaar-vervoer-in-nieuwkoop/>.

³¹ Gemeente Nieuwkoop (2024). Programmabegroting 2025-2028, p. 9.

³² Gemeente Nieuwkoop (geen datering). Overzicht vervoer gemeente Nieuwkoop, geraadpleegd op 11 december 2024: <https://www.nieuwkoop.nl/overzicht-vervoer-gemeente-nieuwkoop>.

³³ De Nieuwkoper (2024). Openbaar Vervoer in Nieuwkoop, geraadpleegd op 12 december 2024: <https://nieuwkoper.nl/openbaar-vervoer-in-nieuwkoop/>.

2.4. Gezond leven: beleid, uitvoering en aansluiting bij de inwoners

Kernbevinding: de gemeente ziet gezond leven als pijler onder vitale dorpskernen. De gemeente probeert dit te stimuleren in de manier waarop de openbare ruimte wordt onderhouden en door initiatieven op het gebied van welzijn te faciliteren. Ook ondersteunt de gemeente actief het lokale verenigingsleven. Dit alles sluit goed aan op wat inwoners belangrijk vinden, hoewel veel inwoners anders aankijken tegen de manier waarop het openbaar groen wordt onderhouden.

De gemeente ziet veel raakvlak tussen een gezonde groene leefomgeving en de gezondheid van de inwoners

Voor de gemeente Nieuwkoop is gezond leven een belangrijke pijler onder sterke en vitale dorpen. In het coalitieakkoord is dit verwoord als volgt: "Een gezond leven is onmisbaar voor het welzijn in onze dorpen. Mensen die zich gezond en fit voelen, dragen actief bij aan de samenleving en ondersteunen de economie." In het akkoord wordt verder vermeld dat de gemeente erin gelooft dat de onderlinge verbondenheid tussen dorpen zorgt voor minder stress en eenzaamheid onder inwoners en daarmee bijdraagt aan een betere gezondheid. De gemeente legt de aandacht daarom op een gezond leven, kansengelijkheid en bestaanszekerheid met als doel een vitale en inclusieve samenleving.

Een van de drie centrale punten in de omgevingsvisie is 'groene toekomst.' De gemeente stelt hier een aantal doelen voor die raken aan groen en gezond leven. De gemeente wil nieuwe natuur ontwikkelen en het landschap toegankelijk houden zodat inwoners een gezonde levensstijl kunnen behouden of ontwikkelen.³⁴ Ook de omgevingsvisie noemt groen als een belangrijk onderdeel van deze stimulans.³⁵ Groen in de dorpen en groen in het landschap moeten daarom toegankelijk zijn en goed worden onderhouden.

Het onderhoud van het openbaar groen is gericht op biodiversiteit en natuurvriendelijkheid

Voor de inrichting van het openbaar groen heeft de gemeenteraad in 2021 een beheerplan vastgesteld. In het plan benadrukt de gemeente de vele aspecten waar groen aan bijdraagt. De gemeente noemt onder andere ontspanning en plezier onder inwoners, maar ook het tegengaan van hittestress en het beperken van de hoeveelheid fijnstof. In het beheerplan wordt daarnaast aangegeven dat de openbare ruimte van Nieuwkoop klimaatadaptief wordt ingericht en onderhouden. Dit betekent dat er in de gemeente zo min mogelijk verharding is en zo veel mogelijk (openbaar) groen. Daarnaast zet de gemeente in het onderhoud van het openbaar groen in op biodiversiteit en natuurvriendelijkheid. Concreet betekent dit het aanleggen van natuurvriendelijk, bloemrijk groen, en het natuurvriendelijk onderhouden van bermen en oevers. Net als de overige in 2021 vastgestelde beheerplannen zal het beheerplan in 2025 worden herzien.³⁶

Met Team De Verbinding zet Nieuwkoop in op preventie en gezond leven

Gezond leven is een actueel thema in de gemeente Nieuwkoop. Op 1 februari 2024 heeft de gemeenteraad de Lokale Preventie Agenda vastgesteld: een actieplan van de gemeente op het gebied van gezondheid, sport en bewegen. De preventieagenda vloeit voort uit het landelijke Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) tussen gemeenten, Rijksoverheid en zorgverzekeraars. De visie achter de preventieagenda is dat een gezonde en welvarende gemeenschap kan worden bevorderd door

³⁴ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Omgevingsvisie*, p. 21.

³⁵ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Omgevingsvisie*, p. 12.

³⁶ Gemeente Nieuwkoop (2021). *Beheerplan Gezond Groen 2021-2025*; Gemeente Nieuwkoop (2024). *Programmabegroting 2025-2028*, p. 77.

vroegtijdig problemen te herkennen en ondersteuning beschikbaar te stellen. Deze preventieve maatregelen vormen een aanvulling op de voorzieningen vanuit de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet.³⁷ De preventieagenda is geen nieuw beleidskader voor het sociaal domein, maar vormt een overzicht (en deels actualisatie) van wat gemeente, welzijnsorganisaties en vrijwilligers al doen op het gebied van gezond leven. Drie uitgangspunten staan in de preventieagenda centraal:

- / De gemeente faciliteert inwoners bij het werken naar een actieve, veilige en saamhorige samenleving;
- / De gemeente intensiveert de ondersteuning en stimulering van bestaande initiatieven en voorzieningen in de verschillende dorpskernen;
- / De gemeente zet in op een stevige sociale infrastructuur met voldoende en toegankelijke voorzieningen voor inwoners.³⁸

Team De Verbinding, een samenwerking tussen de gemeente en diverse zorg- en welzijnspartijen, is binnen de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van acties in het sociale domein. Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat het team De Verbinding een belangrijke rol speelt in het bevorderen van gezond leven, onder meer als aanjager van de acties in de preventieagenda. Het team onderhoudt veel contacten met inwoners, verenigingen en vrijwilligersorganisaties. In de samenwerking tussen gemeente en deze organisaties wordt veel gerealiseerd, maar de gepleegde inzet kan gegeven de aard van het werk niet altijd concreet kan worden gemeten, zo geven gesprekspartners aan. Nu de preventieagenda is vastgesteld wordt voor de veertien doelen hierin gekeken naar de mogelijkheden om toch met indicatoren te gaan werken, zodat er beter kan worden gemeten tot welk resultaat de gepleegde inzet leidt.

De gemeente zet actief in op het lokale verenigingsleven

Tot voor kort had de gemeente een verenigingenloket: een centraal toegangspunt voor verenigingen voor alle subsidie- en vergunningaanvragen. De focus lag hier echter voornamelijk op het formele gedeelte, terwijl de gemeente ook als doel heeft om initiatieven en verenigingen te ondersteunen en te faciliteren. Nu is er blijkens de gevoerde interviews een overgangsfase, waarin team de Verbinding in feite de functie van het loket overneemt. Dit door aan de voorkant de verenigingen te ondersteunen en dan de subsidie- en vergunningsaanvragen neer te leggen bij andere teams. Deze overgang loopt samen met de nieuwe subsidieverordening, die per 2025 ingaat.³⁹

Nieuwkoop Actief als verbidingsplatform

In 2023 is op initiatief van de gemeente het platform Nieuwkoop Actief gelanceerd. In 2023 is onder deze noemer een aantal informatiemarkten voor inwoners in vier dorpen georganiseerd, waarbij inwoners kennis konden maken met verschillende organisaties op het gebied van sport, bewegen en ontmoeten.⁴⁰ In 2024 heeft Nieuwkoop Actief een online platform gekregen waarop organisaties en verenigingen (waaronder ook de dorpsraden) zich kunnen aansluiten. Op deze manier kunnen inwoners en organisaties die zich met dezelfde thema's bezighouden elkaar makkelijker vinden en verbindingen leggen. Via de website kunnen inwoners zich ook voor vrijwilligersinitiatieven en verenigingen aanmelden, en kunnen inwoners met een hulpvraag zich aanmelden voor burenhulp.⁴¹

³⁷ Gemeente Nieuwkoop (2024). Lokale Preventie Agenda, p. 2.

³⁸ Ibid., p. 3.

³⁹ Gemeente Nieuwkoop (2024). Programmabegroting 2025-2028, p. 24.

⁴⁰ Gemeente Nieuwkoop (2024). Jaarstukken 2023, p. 48.

⁴¹ Nieuwkoop Actief (2024). Over ons, geraadpleegd op 12 december 2024: <https://nieuwkoopactief.nl/>.

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat zowel gemeente als betrokken partijen enthousiast zijn over het initiatief, maar dat het succes zich nog moet bewijzen.

In de gevoerde interviews is naar voren gekomen dat verenigingen en inwoners de verwachting hebben dat de gemeente zo veel mogelijk initiatieven ondersteunt. Dit is in de praktijk om diverse redenen echter niet altijd mogelijk, wat soms tot teleurstelling kan leiden. Gesprekspartners in de organisatie geven aan dat de gemeente probeert initiatieven tot op zekere hoogte te faciliteren, onder meer door initiatieven als Nieuwkoop Actief, maar ook een eigen verantwoordelijkheid ziet van organisaties die initiatieven nemen. Het is een blijvend zoeken naar een goede balans in ondersteuning door de gemeente en de eigen verantwoordelijkheid van een initiatiefnemer.

Spiegel: aansluiting bij de wensen van inwoners

Invullers vinden vooral een groene omgeving en zorg belangrijk om gezond te kunnen leven. Wat betreft het openbaar groen verschillen de gemeente en inwoners van inzicht. De gemeente zet bij het onderhoud van het openbaar groen in op biodiversiteit en natuurvriendelijkheid. Deze vorm van onderhoud lijkt niet aan te sluiten op het beeld dat inwoners hebben bij het goed onderhouden van openbaar groen. Invullers noemen het beheer van het openbaar groen dan ook als verbeterpunt. Invullers zijn positief over het sociaal contact in de gemeente. Het verenigingsleven draagt daar aan bij: 59% van de invullers is lid van een vereniging en een groot deel van hen draagt actief bij als vrijwilliger. De ondersteuning van verenigingen door de gemeente is in ontwikkeling. In de praktijk kan het tot teleurstelling leiden wanneer de gemeente initiatieven van verenigingen en inwoners niet kan ondersteunen.

3. Positionering van de gemeenteraad

In dit hoofdstuk staat de rekenkamer stil bij de rol van de gemeenteraad rondom vitale dorpskernen. Daarbij wordt gekeken naar de rolinvulling door de gemeenteraad en de informatievoorziening door het college. Daarmee geeft dit hoofdstuk antwoord op de volgende deelvragen:

7. Hoe geeft de raad invulling aan de kaderstellende en controlerende rol op het gebied van vitale dorpskernen?
8. Hoe wordt de raad geïnformeerd over het gevoerde beleid?
9. Welke kansen en knelpunten zijn er op het gebied van vitale dorpskernen en hoe kan de gemeenteraad hierop bijsturen?

De bevindingen uit dit hoofdstuk zijn deels gebaseerd op de resultaten van eerder rekenkameronderzoek naar de inzet van raadsinstrumenten, waarbij in dit onderzoek een aanvullende analyse van de inzet van raadsinstrumenten voor de drie thema's voorzieningen, mobiliteit en gezond leven is uitgevoerd.

3.1. De rolneming door de raad en de informatievoorziening door het college

Kernbevinding: De gemeenteraad vult zijn kaderstellende rol vooral in door beleid vast te stellen. De raad maakt beperkt gebruik van het instrumentarium om (bij) te sturen op de uitvoering van het beleid. In aansluiting op de beleidsstructuur ontvangt de raad geen overkoepelende informatie van het college over het thema vitale kernen. Uit eerder onderzoek van de rekenkamer Nieuwkoop blijkt dat de gemeenteraad regelmatig gebruik maakt van moties en amendementen bij het invullen van zijn kaderstellende rol. Dit is ook het geval op het gebied van vitale dorpskernen en de onderliggende thema's.

De raad vult de kaderstellende rol in door beleid vast te stellen, (bij)sturing is daarna beperkt

Een gemeenteraad kan zijn kaderstellende rol grofweg op twee manieren invullen. De meest prominente manier is door raadsbesluiten te nemen waarmee de raad lokale regelgeving of beleid vaststelt. Ook het budgetrecht van de raad (onder andere het vaststellen van de gemeentebegroting) is een belangrijk onderdeel van de kaderstellende rol. Daarnaast kan de raad moties en amendementen gebruiken om nadere kaders te stellen door het college ergens toe op te roepen of door een voorstel van het college te wijzigen.

De diverse visie- en beleidsdocumenten die in het vorige hoofdstuk zijn behandeld zijn allemaal door de raad vastgesteld. Bij het vaststellen van bepaalde beleidskaders, waaronder de beleidsvisie detailhandel, het stedenbouwkundig kader voor een nieuw zwembad en het beleidsplan bomen heeft de raad middels moties en amendementen het college opgeroepen om bepaalde aandachtspunten mee te nemen. De inzet van het raadsinstrumentarium wordt later in dit hoofdstuk per thema toegelicht.

Na het vaststellen van de beleidskaders is de (bij)sturing door de gemeenteraad beperkt. De gemeenteraad zet het raadsinstrumentarium actief in binnen de thema's voorzieningen, mobiliteit en gezond leven. Deze inzet is vooral gericht op specifieke ontwikkelingen. De raad gebruikt het instrumentarium beperkt om bij te sturen op de uitvoering van de eerder vastgestelde kaders.

Het college informeert de raad structureel in de P&C-cyclus

De informatievoorziening vanuit het college is een essentiële voorwaarde voor de raad om zijn controlerende rol in te kunnen vullen. Een belangrijke informatiebron voor de raad zijn de jaarlijks terugkerende documenten in de P&C-cyclus (jaarstukken, kadernota en begroting). In aansluiting op de beleidsstructuur (zie hoofdstuk 2) informeert het college de raad in de P&C-stukken niet overkoepelend over het thema vitale kernen. Wel wordt de term bij verschillende beleidsterreinen aangehaald als motivatie voor bepaalde maatregelen.

De analyse van de inzet van het raadsinstrumentarium die verder in dit hoofdstuk volgt bevat een aantal voorbeelden waarbij schriftelijke vragen worden ingezet om verdere informatie bij het college op te vragen.

Eerder onderzoek: de raad zet met name moties en amendementen in

De rekenkamer heeft in 2023 onderzoek gedaan naar de inzet van raadsinstrumenten door de gemeenteraad.⁴² In het bijzonder is daarbij ook gekeken naar de effectiviteit van die inzet. De rekenkamer concludeerde dat de raad de instrumenten wat terughoudend, maar wel effectief inzet: de raad benut het instrumentarium vooral als toezeggingen niet toereikend zijn of wanneer extra informatie van het college gewenst is. De rekenkamer concludeerde verder dat de raad voornamelijk moties en amendementen inzet en daarnaast wanneer nodig schriftelijke vragen stelt om informatie te verkrijgen. De (tijdige) afdoening van schriftelijke vragen en moties is wel een aandachtspunt.

Uit de analyse van de inzet van raadsinstrumenten in dit onderzoek komt een beeld naar voren dat overeenkomt met de eerdere bevindingen van de rekenkamer. Op het gebied van voorzieningen, mobiliteit en gezond leven zet de raad zijn instrumentarium actief in, waarbij de raad vooral gebruik maakt van moties en amendementen. Hieronder wordt nader ingegaan op de inzet van de raad binnen deze drie thema's.

3.2. Voorzieningen, mobiliteit en gezond leven: inzet raadsinstrumentarium

Kernbevinding: De raad zet geregeld het raadsinstrumentarium in op het gebied van voorzieningen, mobiliteit en gezond leven. De raad gebruikt daarvoor met name moties en amendementen. Op het gebied van voorzieningen zet de raad het instrumentarium vooral in om het inwonersperspectief te benadrukken en om onderwerpen die in de samenleving spelen te agenderen. Binnen het thema mobiliteit heeft de raad net als inwoners aandacht voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en parkeren. Bij het thema gezond leven richt de raad de inzet van het instrumentarium op de aspecten ontmoeting en gezondheid van de inwoners, vaak naar aanleiding van actualiteiten.

Voorzieningen: de raad heeft bijzondere aandacht voor inwonerbetrokkenheid en voor onderwerpen die in de samenleving spelen

Inwonersperspectief benadrukken

De gemeenteraad heeft in de afgelopen raadsperiode op verschillende manieren aandacht gevraagd voor vitaliteit in de (kleinere) dorpskernen. De raad zet het raadsinstrumentarium regelmatig in om het inwonersperspectief nadrukkelijker te verbinden aan de voorstellen die reeds op de agenda staan. Zo is er een aantal voorbeelden waarbij de raad aandacht vraagt voor de manier waarop inwoners bij ontwikkelingen worden betrokken en of dit op de juiste manier gebeurt.

⁴² Rekenkamer Nieuwkoop (2024). Onderzoek raadsinstrumentarium, pp. 8-9: [link](#).

Bij de raadsbehandeling van het Centrumplan Nieuwkoop (zie ook hoofdstuk 2) in 2022 werden bijvoorbeeld schriftelijke vragen gesteld over de betrokkenheid van inwoners bij deze ontwikkeling.⁴³ De vragen gaan in op de samenstelling, opdracht en afspraken van de werkgroepen die zijn ingesteld voor een tiental projecten waarin de centrumvisie wordt uitgewerkt. Naar aanleiding van de schriftelijke vragen verstrekte het college aanvullende documenten over de werkgroepen (vertrouwelijk) aan de raad. Een ander voorbeeld is een amendement dat de raad aannam bij het raadsvoorstel over de locatiekeuze en functies van het Integraal Kindcentrum (IKC) in Nieuwveen in 2022.⁴⁴ De raad constateerde dat er nog geen overleg was geweest met de toekomstige gebruikers van de multifunctionele ruimten in het IKC. De raadsfracties waren van mening dat zij geen oordeel konden geven over de precieze benodigde hoeveelheid multifunctionele ruimte voordat er een plan was waarbij de gebruikers betrokken waren. Daarom werd het college met het amendement opgedragen om samen met de gebruikers een plan op te stellen voor het gebruik van de ruimten in het IKC.

Onderwerpen uit de samenleving agenderen

De gemeenteraad agendeert ook zelf onderwerpen binnen het thema voorzieningen. Dit zijn met name onderwerpen die spraakmakend zijn in de samenleving en die vooral de kleinere kernen raken. Door deze onderwerpen te agenderen vult de raad ook zijn volksvertegenwoordigende rol in. Een sprekend voorbeeld hiervan is de betrokkenheid van de raad bij de buurtsupermarkt in Zevenhoven. Bij de raadsbehandeling van de beleidsvisie detailhandel in 2020 nam de raad de motie 'behoud vitaliteit kleine kernen' aan.⁴⁵ Hierin markeerde de raad dat de aanwezigheid van een supermarkt essentieel is voor de leefbaarheid in de kernen en riep het college op om de lokale detailhandel (gericht op dagelijkse boodschappen) in specifiek Zevenhoven en Langeraar te faciliteren middels maatwerk. In 2022 nam de dorpsraad van Zevenhoven het initiatief om in de vorm van een coöperatie de lokale supermarkt open te houden. Op dat moment dreigde de supermarkt namelijk te moeten sluiten. De gemeenteraad was en is actief betrokken bij deze kwestie. In september 2023 is de raad over de oprichting van de coöperatie geïnformeerd door een presentatie van de dorpsraad.⁴⁶ Later in 2023 besloot de raad op voorstel van het college om de coöperatie financieel te ondersteunen. Daarvoor is een eenmalige bijdrage van €50.000 voor het versterken van de vitaliteit in Zevenhoven (o.a. door te investeren in een dagmarkt) verstrekt en wordt vanaf 2024 drie jaar lang een jaarlijkse bijdrage van 10.000 euro verstrekt voor de exploitatie tijdens de opstartfase.⁴⁷

Een ander voorbeeld is een motie over het uitgaansleven voor jongeren tussen de 14 en 17 jaar oud, die de raad in 2023 aannam.⁴⁸ Het college werd in die motie opgeroepen om in gesprek te gaan met jongerenwerkers, verenigingen, stichtingen en jongeren zelf over de behoefte aan uitgaansgelegenheden voor jongeren in de diverse dorpen. De aanleiding hiervoor was dat jongeren uit de gemeente Nieuwkoop veelal naar een andere gemeente moeten voor uitgaansgelegenheden, terwijl er in het verleden in veel dorpen in de gemeente een jongerendisco was. In de verantwoording over de uitvoering van de motie geeft het college overigens aan dat jongerenwerkers geen duidelijke signalen opvangen dat jongeren inderdaad een uitgaansgelegenheid in de eigen gemeente missen.⁴⁹

⁴³ Gemeenteraad Nieuwkoop (2022). Beantwoording schriftelijke vragen Centrumplan Nieuwkoop: [link](#).

⁴⁴ Gemeenteraad Nieuwkoop (2022). Amendement multifunctionele (verenigings)ruimte IKC Nieuwveen: [link](#).

⁴⁵ Gemeenteraad Nieuwkoop (2020). Motie beleidsvisie detailhandel – behoud vitaliteit kleine kernen: [link](#).

⁴⁶ Gemeenteraad Nieuwkoop (2023). Presentatie dorpsraad Zevenhoven: [link](#).

⁴⁷ Gemeenteraad Nieuwkoop (2023). Raadsvoorstel ondersteuning coöperatie Zevenhoven: [link](#).

⁴⁸ Gemeenteraad Nieuwkoop (2023). Motie uitgaan 14-17 jaar in eigen gemeente: [link](#).

⁴⁹ College B&W Nieuwkoop (2024). Reactie motie Uitgaan voor 14-17 jaar in eigen gemeente: [link](#).

Mobiliteit: de raad heeft net als inwoners aandacht voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en parkeren en stuurt op detailniveau

De raad zet het raadsinstrumentarium ook op het thema mobiliteit in en heeft daarbij aandacht voor verkeersveiligheid, de bereikbaarheid van kernen en parkeren. Zoals in hoofdstuk 1 beschreven zijn deze aspecten van mobiliteit ook voor inwoners belangrijk. De raad maakt binnen dit thema vooral gebruik van moties. In de meeste gevallen gebruikt de raad dit instrument om op detailniveau bij te sturen op bepaalde ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit.

Een voorbeeld in het kader van verkeersveiligheid is de motie vreemd over de verkeersveiligheid bij de Pieter de Vogelrotonde in Ter Aar, die de raad in 2024 aannam.⁵⁰ De raad constateerde dat de verkeerssituatie op de rotonde onveilig is omdat fietsers en auto's dezelfde ruimte op de weg gebruiken. Daarom riep de raad het college op om op korte termijn de verkeersveiligheid te verbeteren, vooruitlopend op de aanleg van een nieuwe rondweg die de rotonde zou moeten ontlasten. De raad deed daarbij gedetailleerde suggesties, zoals het plaatsen van bepaalde borden en het aanpassen van de belijning op specifieke punten.

De raad zet het instrumentarium ook in op het gebied van bereikbaarheid. Een motie over het verwijderen van een toegangsweg uit het masterplan voor het dorps hart van Ter Aar is hiervan een voorbeeld.⁵¹ Deze motie werd ingediend mede naar aanleiding van zorgen van omwonenden over de veiligheid en verwachte toename van (sluip)verkeer dankzij een nieuwe weg die in het masterplan is opgenomen. Met de motie vroeg de raad het college om uit te zoeken wat de mogelijkheden zijn om de weg uit het plan te halen. Een ander voorbeeld binnen het thema bereikbaarheid is een motie over het ontwikkelen van alternatieve vervoersvormen.⁵² De aanleiding hiervoor was een daling van het budget voor de regiotaxi. De regiotaxi was namelijk minder gebruikt dan was voorzien, waardoor het budget verlaagd kon worden. Het college stelde maatregelen voor om deze besparing blijvend te maken. De raad riep het college met deze motie op om alternatieve vervoersvoorzieningen te realiseren, zoals bedoeld in de lokale preventie-agenda.⁵³

Ook het onderwerp parkeren heeft de aandacht van de raad. Zo nam de raad in 2024 een motie aan over de parkeerbehoefte bij het IKC in Nieuwveen.⁵⁴ Met de motie verzocht de raad het college om onderzoek te doen naar het aantal benodigde parkeerplaatsen – in relatie tot het toekomstig gebruik van de locatie – en dit in het omgevingsplan op te nemen. Een motie die zowel bereikbaarheid als parkeren raakt gaat over de parkeergarage bij een supermarkt in Ter Aar. De raad constateerde dat de parkeergarage onder een supermarkt niet optimaal wordt gebruikt, waardoor de beschikbaarheid van parkeerplekken in de openbare ruimte verder onder druk komt te staan. Het college werd opgeroepen om met de uitbater van de parkeergarage te overleggen over de toegankelijkheid en tarieven van de garage.⁵⁵

⁵⁰ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie vreemd verkeersveiligheid Pieter de Vogelrotonde en omgeving: [link](#).

⁵¹ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie toegangsweg uit het Masterplan Dorps hart Ter Aar: [link](#).

⁵² Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie Eerst alternatieve vervoersvormen ontwikkelen: [link](#).

⁵³ Ten tijde van het opstellen van het rapport was nog niet bekend hoe het college opvolging aan deze motie zou geven.

⁵⁴ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie parkeerbehoefte IKC Nieuwveen: [link](#).

⁵⁵ Gemeenteraad Nieuwkoop (2023). Motie parkeergarage supermarkt Dirk: [link](#).

Een motie over een verbindingslaan in Ter Aar raakt aan zowel verkeersveiligheid en bereikbaarheid als parkeren. De raad nam deze motie in 2024 aan.⁵⁶ In de motie riep de raad het college op om bij de realisatie van deze weg een aantal aandachtspunten mee te nemen, waaronder veilige oversteekplaatsen voor fietsers en voetgangers, een losliggend fietspad en het compenseren van parkeerplekken. De raad verwijst daarbij naar de positieve effecten op de leefbaarheid die de verbindingsweg met zich meebrengt.

Gezond leven: raad heeft oog voor ontmoeting en gezondheid van inwoners

Wanneer de raad zijn instrumentarium inzet op het gebied van gezond leven is dit doorgaans gericht op de aspecten ontmoeting en de gezondheid van inwoners. De raad reageert binnen dit thema dikwijls op actuele ontwikkelingen.

Een voorbeeld van de betrokkenheid van de raad bij het aspect ontmoeting binnen het thema gezond leven is een motie uit 2024 over het nieuw te realiseren zwembad.⁵⁷ Bij dat zwembad wordt in de toekomst ook een sporthal gerealiseerd. In de motie richt de raad zich op de voorziene horecagelegenheid en roept het college op om dit zo te realiseren dat er vanuit de horecagelegenheid zicht is op zowel het zwembad als de sporthal. De motivatie van de indieners is dat deze opzet kan bijdragen aan de levendigheid van de verenigingen die zich in de sporthal gaan vestigen. En ander voorbeeld is een motie die in 2021 werd aangenomen bij het raadsvoorstel NieuwkoopHerstelt! – een maatregelenpakket naar aanleiding van de coronacrisis.⁵⁸ De focus van dit pakket lag op ontmoeting, gericht op bewegen en gezondheid. Met de motie riep de raad het college op om in het kader van het herstelplan aanvullende maatregelen te treffen om de geestelijke gezondheid van kwetsbare groepen in Nieuwkoop te ondersteunen.

De raad heeft ook aandacht voor zaken die de gezondheid van de inwoners van de gemeente direct raken. Bij de behandeling van het beleidsplan bomen in 2024 riep de gemeenteraad het college per motie op om een maximaal aantal bomen te realiseren.⁵⁹ De motivatie is dat meer bomen onder andere een positief effect hebben op de mentale gezondheid van inwoners. Daarnaast stelt de raad met enige regelmaat schriftelijke vragen. Een voorbeeld hiervan zijn vragen over een aantal zaken rondom de Nieuwkoopse Plassen, die ingaan op risico's voor de veiligheid en gezondheid.⁶⁰ Actualiteiten en berichten in het nieuws zijn dikwijls aanleiding om vragen over dit onderwerp te stellen. Voorbeelden zijn de schriftelijke vragen over het betaalbaar houden van sporten naar aanleiding van de voorgenomen BTW-verhoging⁶¹ en schriftelijke vragen over PFAS in de gemeente naar aanleiding van berichtgeving in de media.⁶²

⁵⁶ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie inzetten op leefbaarheid met dorpskarakter door realisatie verbindingslaan Ter Aar Zuidoost: [link](#).

⁵⁷ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie een gezellige sportlocatie: [link](#).

⁵⁸ Gemeenteraad Nieuwkoop (2021). Motie Nieuwkoop Herstelt! Zet ook in op kwetsbare groepen in onze samenleving: [link](#).

⁵⁹ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Motie aanplanten maximaal aantal bomen en bosschages: [link](#).

⁶⁰ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Schriftelijke vragen Nieuwkoopse Plassen gebied: [link](#).

⁶¹ Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Schriftelijke vragen sporten betaalbaar houden: [link](#).

⁶² Gemeenteraad Nieuwkoop (2024). Schriftelijke vragen PFAS in de gemeente Nieuwkoop: [link](#).

Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording

Verloop van het onderzoek

Dit rekenkameronderzoek is uitgevoerd in de periode maart – november 2024. Het onderzoek startte met een verkennende documentanalyse van het coalitieakkoord, collegeprogramma en andere beleidsdocumenten op hoofdlijnen. Hieruit vormde zich een eerste beeld van de ambities en activiteiten van de gemeente Nieuwkoop op het gebied van vitale dorpskernen. Op basis van de bevindingen uit deze verkenning is de vragenlijst voor de inwonersconsultatie opgesteld (zie bijlage 2). Op 18 april 2024 is een startgesprek gevoerd met de concerncontroller om een toelichting te geven op de voorlopige bevindingen en zijn diverse werkafspraken gemaakt.

In de periode april – juli 2024 heeft er intensieve afstemming plaatsgevonden met diverse medewerkers van de gemeente Nieuwkoop over de inwonersconsultatie, alsmede met de klankbordgroep van de rekenkamer. Met hen is afgesteld over de scope en de vorm van de vragenlijst, alsmede de wijze waarop deze met inwoners is gedeeld. De afstemming over het proces rondom de inwonersconsultatie nam enige tijd in beslag. Hierdoor heeft het onderzoek ten opzichte van de oorspronkelijke planning enige vertraging opgelopen. Inwoners hebben in de periode 1 – 21 juli 2024 gelegenheid gehad de vragenlijst in te vullen. De verdere onderzoeksverantwoording over de inwonersconsultatie is in bijlage 2 weergegeven.

Op 23 september 2024 heeft een gesprek plaatsgevonden met een ambtelijk vertegenwoordiger van de gemeente Nieuwkoop om afspraken te maken over het vervolg van het onderzoek. Vervolgens zijn er in oktober en november verdiepende interviews gevoerd.

Eind november zijn de onderzoekswerkzaamheden afgerond en is de nota van bevindingen opgesteld. De nota van bevindingen is op 13 december 2024 voorgelegd aan de organisatie voor een feitenverificatie. Deze is op 28 januari 2025 ontvangen en vervolgens verwerkt. Vervolgens is de bestuurlijke nota met conclusies en aanbevelingen opgesteld. Het rapport is op 30 januari 2025 aangeboden aan het college voor een bestuurlijke reactie. Deze is op 6 maart 2025 ontvangen en integraal opgenomen in het eindrapport. Het eindrapport is op 11 maart 2025 aan de gemeenteraad aangeboden.

Geraadpleegde bronnen

Voor dit onderzoek zijn diverse schriftelijke bronnen geraadpleegd. Hiervoor wordt verwezen naar de voetnoten in de rapportage. Voor dit onderzoek zijn verder diverse interviews afgenomen met betrokken medewerkers, portefeuillehouders en inwoners. Hieronder volgt het overzicht van de gevoerde interviews.

Functie	Organisatie	Datum gesprek
Vertegenwoordiging (bestuurs-)leden	Verenigde Ondernemers Nieuwkoop	23 oktober 2024
Vertegenwoordiging (bestuurs-)leden	Dorpsraad Het Vosje	23 oktober 2024
	Dorpsraad Vrouwenakker	
	Dorpsraad Woerdense Verlaat	
	Dorpsraad Rondom de Plassen	
Teamleider De Verbinding	Gemeente Nieuwkoop	24 oktober 2024

Afdelingsmanager Beheer

Openbare Ruimte

Gemeente Nieuwkoop

6 november 2024

Afdelingsmanager Ruimtelijke

Ontwikkeling

Portefeuillehouder

samenleving en verkeer

Gemeente Nieuwkoop

6 november 2024

Portefeuillehouder financiën

en ruimtelijke ontwikkeling

In aanvulling op de interviews zijn er daarnaast in de periode 4 t/m 8 november 2024 telefonische verdiepende gesprekken gevoerd met zeventien inwoners die hebben aangegeven gebeld te willen worden over hun antwoorden in de inwonersconsultatie. De verdiepende gesprekken met inwoners geven een nadere duiding aan de bevindingen, geven een scherper beeld van de verschillen tussen individuele kernen en brengen de samenhang tussen onderwerpen beter in focus.

Bijlage 2. Verantwoording inwonersconsultatie

Vitale Dorpskernen in de gemeente Nieuwkoop

Citizens voerde een inwonersconsultatie onder inwoners van gemeente Nieuwkoop uit in opdracht van de rekenkamer van Nieuwkoop. Het doel was om in kaart te brengen hoe inwoners de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen in Nieuwkoop ervaren, wat zij belangrijk vinden in de toekomst en hoe het gesteld is met hun betrokkenheid rondom dit thema. Vervolgens kunnen deze uitkomsten gebruikt worden om te onderzoeken in hoeverre het gevoerde beleid van gemeente Nieuwkoop aansluit op de behoeften, verwachtingen en ervaringen van inwoners.

Campagne

Het onderzoek was in te vullen van 1 juli 2024 tot en met 21 juli 2024 via www.vitaalnieuwkoop.nl. De vragenlijst heeft onderzoeksbureau Citisens opgesteld in samenwerking met de klankbordgroep en de rekenkamer van Nieuwkoop. Het onderzoek werd op verschillende manieren onder de aandacht gebracht. Zo draaide er gedurende de gehele looptijd van het onderzoek een online campagne op Facebook, Instagram en de kanalen van DPG Media (zoals AD.nl en NU.nl). Daarnaast besteedde gemeente Nieuwkoop aandacht aan het onderzoek via de gemeentelijke sociale media kanalen. Aan de rechterkant ziet u een beeld uit de online campagne.

Representativiteit

216 invullers vulden de vragenlijst in. Door middel van verschillende verificatiemethoden werden dubbele invullers en invullers van buiten de gemeente uit de resultaten gefilterd. Dit heeft geleid tot een netto respons van 207 invullers. Voor een gemeente ter grootte van gemeente Nieuwkoop betekent dit dat de resultaten representatief zijn met een betrouwbaarheidsniveau van 85% en een foutmarge van 5%. Dit houdt in dat met 85% zekerheid kan worden gezegd dat het werkelijke percentage met 5% boven of onder de gerapporteerde percentages ligt. In het geval van de uitsplitsingen naar wijk geldt dat het aantal invullers per deelgroep te klein is om representatieve uitspraken te doen. Deze resultaten mogen als indicatief worden beschouwd en worden dus ook alleen tekstueel beschreven.